

PROGRAM

Východiska volebního programu České strany sociálně demokratické

SPOLEČNOST VZDĚLÁNÍ, SPOLUÚČASTI A SOLIDARITY

Zpracovala: programová komise ÚVV ČSSD

Obsah

Úvodem	3
I. NAŠE VIZE:	
<i>společnost vzdělání, spoluúčasti a solidarity</i>	4
I.1.1. Společnost vzdělání	4
I.1.2. Společnost spoluúčasti	5
I.1.3. Společnost solidarity	5
II. ZAHRANIČNÍ POLITIKA:	
<i>cesta do Evropské unie</i>	6
III. SOUČASNÝ STAV ČESKÉ SPOLEČNOSTI	7
III.1. Stav demokracie	8
III.2. Stav ekonomiky	8
III.3. Stav ve specifických oblastech ekonomiky	10
III.3.a. Zemědělství	10
III.3.b. Doprava	10
III.3.c. Stavebnictví a bytová výstavba	10
III.4. Sociální problémy	11
III.5. Bydlení	11
III.6. Zdraví	12
III.7. Životní prostředí	12
III.8. Školství a věda	13
III.9. Kultura	13
III.10. Sport	13
III.11. Bezpečnost	14
III.12. Armáda	14
IV. EKONOMICKÁ POLITIKA:	
<i>nastartování hospodářského růstu</i>	14
IV.1. ČEHO CHCEME DOSÁHNOUT - CÍLE PROGRAMU	14
IV.2. NAŠE HOSPODÁŘSKÁ POLITIKA (NÁSTROJE DOSAŽENÍ CÍLŮ PROGRAMU)	16
IV.2.a. Vytváření angažovaného vlastnictví	16
IV.2.b. Etika podnikání a rozvinutí institucionálních podmínek trhu	17
IV.2.c. Státní kontrola	18
IV.2.d. Makroekonomická politika	18

IV.2.d.α. Měnová politika	18
IV.2.d.β. Státní a veřejné rozpočty - fiskální politika	18
IV.2.é. Politika zaměstnanosti a trh práce	19
IV.2.f. Strukturální (zejm. průmyslová) politika	19
IV.2.f.α. Energetická politika	21
IV.2.f.β. Stavební politika	21
IV.2.g. Zemědělská politika	21
IV.2.g.α. Lesnická politika	23
IV.2.h. Dopravní politika	23
V. OCHRANA SPOTŘEBITELE:	
<i>součást moderní tržní ekonomiky .....</i>	24
VI. EKOLOGICKÁ POLITIKA:	
<i>za trvale udržitelný život .....</i>	25
VII. SOCIÁLNÍ POLITIKA:	
<i>sociální práva nejsou darem vlády .....</i>	26
VIII. BYDLENÍ:	
<i>jedno ze základních lidských práv .....</i>	28
IX. ZAMĚSTNANECKÁ A ODBOROVÁ POLITIKA:	
<i>hájit zájmy lidí práce .....</i>	29
X. RODINA A SPOLEČNOST:	
<i>děti jsou naší budoucností .....</i>	29
XI. ŽDRAVÍ:	
<i>pomoc nemocným a tělesně postiženým .....</i>	30
XII. ŠKOLSTVÍ:	
<i>za moderní, demokratickou vzdělávací soustavu .....</i>	32
XIII. VĚDA:	
<i>výrobní prostředek i součást duchovní kultury národa .....</i>	33
XIV. KULTURA:	
<i>tvořivá schopnost zvládnout budoucí svět .....</i>	34
XV. SPORT A TĚLOVÝCHOVA:	
<i>organická součást života společnosti .....</i>	35
XVI. BEZPEČNOST:	
<i>boj proti zločinnosti .....</i>	35
XVII. OBRANA:	
<i>záruka sebevědomého, suverénního státu .....</i>	37
XVIII. SVOBODA OBČANA:	
<i>za demokratický právní stát .....</i>	38

Úvodem

Česká sociální demokracie je součástí světového společenství Socialistické internacionály, nejstaršího hnutí pracujících lidí, usilujícího o naplnění základních občanských práv pro všechny. V Evropě patří sociálně demokratické strany k nejvýznamnějším. Je nespornou skutečností, že právě ony zde přispěly ve velké míře k dosažení současné vysoké úrovně hospodářské a sociální prosperity. Od roku 1878, kdy byla založena Českoslovanská sociálně demokratická strana dělnická, se sociální demokraté v dlouhých zápasech zasazovali o mnohé z toho, co se mezičim stalo samozřejmostí: ochrana zdraví při práci, snesitelná délka pracovní doby, zaručená dovolená, všeobecné zdravotní pojištění, zaručený důchod, všeobecné hlasovací právo, zákonná ochrana menšin. Byli součástí těch demokratických sil, které ustavily a vedly I. Československou republiku. Na tyto tradice a na svůj odpor ke komunistické diktatuře mohli čeští sociální demokraté navázat po listopadu 1989.

Zápas o charakter českého státu pokračuje a sociální demokracie chce svým programem říci, jak v tomto zásadním sporu hodlá postupovat.

Usilujeme o společnost svobodných lidí. Každý člověk má právo žít bez politického nátlaku, sledovat v co možná největším rozsahu své individuální cíle a vlastní seberealizaci. Má právo na nedotknutelnost a na ochranu osobnosti. Před zákonem jsou si všichni občané rovní, musí mít stejnou možnost přístupu k rozvoji svých schopností a k uspokojování svých hmotných a duchovních potřeb.

Každý člověk má právo na důstojný život. Hájíme nezbezpečitelné právo na osobní bezpečnost, na vzdělání, na svobodu víry a svobodné vyjádřování názorů, na svobodu sdružování a na ochranu před týráním a pokořováním. Během více než sta let svého působení sociální demokraté prokázali úctu k demokratickým zásadám a k lidským právům. Proto podporují zásady Všeobecné deklarace lidských práv, Mezinárodního

paktu o občanských právech a Listiny občanských práv a svobod stejně jako ustanovení Helsinského závěrečného aktu KBSE a Charty základních sociálních práv pracujících Evropských společenství. Souhlasíme se sociální politikou Evropské unie, která je závazná i pro státy ucházející se o členství v tomto společenství.

Jsme pro spravedlnost a pro rovnost občanů. Musíme se postarat také o ochranu menšin, které jsou vždy v nevýhodném postavení. Cítíme povinnost pomáhat všem, kdo se dostali do stavu nouze. Jsme proti jakékoli diskriminaci, pro rovnost práv a příležitostí, které nesmějí být ohroženy nebo dokonce popřeny realitou majetkové a politické moci.

Každý člověk má být sám sebou. Vždy je však také součástí většího celku - rodiny, národa, společnosti. Individuální svoboda nesmí být uplatňována na úkor jiných. Jsme si vědomi jejich přirozených mezi a konkrétního vymezení: každý má žít a tvrdě pracovat pro sebe, ale zároveň pro dobro solidárního společenství, v němž je respektována spravedlnost. Majetek je nedotknutelný, ale vlastnictví zavazuje.

Usilujeme o hospodářskou prosperitu. Na rozdíl od konzervativních i liberálních přístupů věříme, že závisí také na aktivní roli státu, na jeho vědomé a ucelené průmyslové, zemědělské, dopravní aj. politice. Plně se hlásíme k ekonomickému základu moderního, vyspělého světa - k sociálně a ekologicky regulovanému tržnímu hospodářství. Víme, že v některých oblastech tržní principy nefungují, protože zde chybí motivace pro jejich uplatnění. Jinde by dokonce jejich prosazení bylo nevhodné pro jednotlivce i pro společnost. Také z těchto důvodů považujeme působení demokratického státu za nezastupitelné.

Uvědomujeme si, že hospodářská prosperita je základem a předpokladem každé smysluplné sociální politiky. Samozřejmě podporujeme podnikání. Zároveň však odmítáme činit ze zisku a z majetku základní lidskou hodnotu. Vice než "mít" je žít plným a důstojným životem. Nemůžeme mluvit o skutečné prosperitě, neznamená-li

osvobození všech od strádání a nedostatku, nezaručuje-li všem právo na práci a spravedlivou odměnu, nevede-li k dosažení sociální bezpečnosti.

Pomíjí-li se v ekonomice mravnost a dokonce zábrany, jsou otevřeny dveře korupci a kriminalitě,

Vláda, podléhající veřejné kontrole a ponechávající samosprávě obcí a regionů vše, o čem mohou samy racionálně rozhodovat, je principem, který není ani dnes uspokojivě uskutečněn. Přitom demokracie a lidská práva nejsou pro sociální demokraty prostředkem pro dosažení nějakých předem stanovených cílů; jsou samou podstatou těchto cílů. O demokracii říkáme s Masarykem, že je názorem na svět a svobodu chápeme jako právo na změnu.

I. NAŠE VIZE: společnost vzdělání, spoluúčasti a solidarity

Každá politická strana by měla předložit občanům svou představu vzdálenějších i bližších cílů, kterých chce svou politikou dosáhnout. Tímto cílem samozřejmě není volební úspěch, který po važujeme pouze za prostředek, jak svůj program přeměnit ve skutečnost. Otevřeně říkáme, jaká je naše vize společenského vývoje a formulujeme nové hranice, kterých chceme dosáhnout.

Touto vizí se vymezujeme i vůči představám dnešních vládnoucích politických stran. Tyto strany tvrdí, že živelný vývoj a neviditelná ruka trhu vyřeší vše a odmítají proto dlouhodobé rozvojové koncepce a programy. V situaci, kdy u nás klesá porodnost, je odmítána konkrétní populační politika. Ani faktické zastavení bytové výstavby vládu nepřimělo k jasnému, vymezení bytové politiky. Stejně tak chybí dlouhodobá politika ekologická i sociální, v ekonomické oblasti se setkáváme s neexistencí průmyslové, i zemědělské, doprav-

ní i energetické politiky státu. Až štítné odmítání kulturní politiky vede jen k nezdravé komerциalizaci naší kultury a k zániku nebo k ohrožení veřejně prospěšných kulturních zařízení.

Není však možné žít jen ze dne na den, nemít jasný dlouhodobý program, o jehož naplnění by se veřejnost mohla postupně přesvědčovat. Motivační sílu takového programu a pohled do možné a námi ovlivnitelné budoucnosti, považujeme za podstatné pro náš politický úspěch.

I.1. Společnost vzdělání

Vycházíme z předpokladu, že nejdůležitějším faktorem úspěšnosti a svobody jakékoli společnosti v budoucnu bude důraz, který již v přítomnosti tato společnost klade na vzdělání svých občanů. Není to cíl, který by bylo možné dosáhnout v krátkém časovém horizontu: investice do vzdělání přináší výsledky až po řadě let. Nebudeme-li však tyto investice prosazovat již nyní, sami se odsuzujeme k budoucí zaostalosti.

Bohatství, spočívající v kvalifikaci občanů, je důležitější než průmyslové kapacity nebo úrodnost půdy. Směřujeme k informační společnosti, společnosti založené na vzdělání, na vytváření informací, jimiž se rozvíjí lidské schopnosti. Zkušenosť ukázala, že státy s minimálním nerostným bohatstvím a s nedostatečně rozvinutou ekonomikou, které měly odvahu investovat do vzdělání, po čase předstihly státy s lepšími výchozími podmínkami a zajistily si dlouhodobý a stabilní růst.

Proto odmítáme pokusy přenášet náklady na vzdělání ze společenského celku na jednotlivé rodiny. Vedlo by to jen k plýtvání tím nejcennějším, co máme. Vzdělání nemůže být výsadou bohatých, přístup k němu nesmí být závislý na ekonomické situaci rodin, ale výlučně na schopnostech zájemců. Zvláštní důraz kladeeme na soustavu celoživotního vzdělávání, především jako základní kulturní potřeby občanů rozvíjet po celý život svou osobnost, své schopnosti a uplatňovat své zkušenosť. Škola by se postupně měla stávat nejdů-

ležitější budovou v obci, učitel, nikoli bankář, by měl být tím nejprestižnějším povoláním.

I.2. Společnost spoluúčasti

Uplatňování schopnosti, rovinutých vzdělávacím systémem, je možné především tam, kde se občan trvale podílí jak na správě věcí veřejných, tak na činnosti firmy, v níž pracuje. Tato spoluúčast je důležitým zdrojem motivace, ztožnění se s životem své obce nebo svého podniku, na jejichž rozvojových záměrech spolupracují ti, kterých se tyto záměry týkají.

Právě ve vytváření podmínek pro aktivní spoluúčast vidíme cestu ke vzniku skutečně občanské společnosti, nezúžené pouze na činnost jednotlivých politických stran. Významné jsou pro nás aktivity dobrovolných společenství, neziskových organizací, stejně jako uplatňování myšlenek přímé demokracie. Považujeme za účelné, aby občané měli možnost vyjádření svých názorů i formou místních nebo celostátních referend.

Jsme zastánci uplatňování co nejširší demokratické kontroly včetně zřízení instituce ombudsmana - ochránce lidských práv.

V ekonomické oblasti vidíme jako jednu z podmínek ekonomického růstu motivaci zaměstnanců včetně manažerů, ať již se projevuje zákonem zabezpečenou spoluúčastí na řízení podniků nebo různými formami zaměstnaneckého spoluvlastnictví. Odmítáme pokusy vytlačovat odborové organizace z rozhodovacího procesu. Doporučujeme, aby výraznější vliv na chod podniků měly i obce, na jejichž území tyto podniky působí.

Jsme tedy pro společnost odbyrokratizovanou, decentralizovanou organizovanou, se širokou nabídkou příležitostí pro sebeuplatnění. Zvýrazňujeme význam samosprávy oproti státní správě, podporujeme vznik samosprávných regionů se širokými kompetencemi včetně kompetencí ekonomických. Správu věcí veřejných chceme přiblížit občanům a nikoli ji soustředit do anonymně rozhodujících mocenských center.

I.3. Společnost solidarity

Pomoc druhým nechápeme v rozporu s pomocí sobě samému. Princip solidarity nestavíme jako protipól individuálního úspěchu, ale jako protipól egoismu, tedy úspěchu, který je vykupován neúspěchem druhých.

Z tohoto hlediska je naší solidaritou solidarity s mladými lidmi, jimž musí být zajištěn plný přístup ke vzdělání. Solidarita s rodinami a jejich přístupem k bydlení a k zajišťování nezbytných podmínek pro péči o děti. Solidarita s nemocnými a invalidy, ohrožovanými jednostranně komerčními hlídskými privatizací našeho zdravotnictví. Solidarita s těmi, kdo na narůstající vlnu kriminality nemohou reagovat tím, že si opatří soukromou bezpečnostní službu. Solidarita s lidmi práce, při aktivním vytváření nových pracovních příležitostí a sebeuplatnění zaměstnanců. Solidarita s důchodci, kteří mají právo prožít důstojně své starost.

Nejsme proti majetkové a příjmové diferenciaci, nezastáváme rovnostářské názory. V solidární společnosti však platí, že ohrožení mají nárok na pomoc a podporu. Ta musí být poskytována takovým způsobem, aby zmenšovala rozsah ohrožení. Nemocní nemohou být léčeni podle stavu své kapsy, ale podle míry zdravotního postižení. Naše solidarita je i solidaritou s budoucími generacemi, pro něž se snažíme vytvořit lepší výchozí podmínky.

Není solidární taková společnost, která připouští narůstající ohrožení přírody. Proto plně podporujeme činnosti, směřující k ochraně životního prostředí podle zásad trvale udržitelného rozvoje. Jsme i zastánci ochrany kulturního dědictví našich předků, vystupujeme proti bezhlavému rozprodeji kulturních památek a za uchovávání a rozvíjení architektonického a krajinotvorného bohatství naši země.

Věříme, že můžeme dosáhnout společnosti, v níž zásady sociální spravedlnosti zvítězí nad "morálkou" ekonomických mafii. Společnosti rov-

noprávného postavení mužů a žen, národností a názorových společenství, která zajistí podporu mladé generaci a bude přestovat úctu ke staré. Společnosti, která bude přátelská ke každému z nás.

II. ZAHRANIČNÍ POLITIKA: cesta do Evropské unie

Česká republika je novým evropským státem, který se nachází v relativně příznivé mezinárodní situaci. Nemá spory se svými sousedy a nehrází ji přímé vojenské ohrožení. K pevnému začlenění České republiky do mezinárodního společenství je nezbytný její demokratický rozvoj, její politická stabilita, sociální smír a ekonomická prosperita. Chceme tuto politiku uskutečňovat v souladu s úsilím o vybudování demokratické občanské společnosti, s jasným cílem demokratické, mírové a integrované Evropy.

Subjektivní pocit ohrožení občanů České republiky je vyvoláván spíše vnitřními než vnějšími hrozbami. Přesto stále naléhavěji vnímají bezpečnostní rizika v Evropě, zvláště dlouhotrvající konflikt v bývalé Jugoslávii, nestabilitu v Rusku a na Ukrajině, růst militantního nacionalismu, etnické a náboženské konflikty, destabilizační účinky migračních vln, růst organizovaného zločinu, krizi demokracie a příklon k autoritativním formám vládnutí.

Těmto i dalším hrozbám může Česká republika úspěšně čelit koncepcí zahraniční politikou, spoluprací se svými sousedy, začleňováním do stabilních ekonomických a bezpečnostních struktur a využíváním možností univerzálních regionálních i světových organizací. To znamená i důsledně respektovat mezinárodní úmluvy o lidských právech, na ochranu národnostních i jiných menšin i dalších mezinárodních konvencí, včetně Evropské sociální chartry.

Mezi hlavní cesty jak dosáhnout těchto cílů, by mělo patřit vytvoření zahraničně politických,

smluvních a legislativních podmínek pro členství České republiky v Evropské Unii a v jejích obranných strukturách. Členství v EU, která v současné době sdružuje 15 evropských států s 380 miliony obyvatel, zajistí ČR přístup na dynamicky se rozvíjející trh a přispěje k upevnění demokratických institucí v celoevropském měřítku. K naplnění Evropské dohody o přidružení České republiky k Evropské Unii však musíme být legislativně, ekonomicky, sociálně a politicky připraveni.

Je nezbytné přizpůsobit český právní řád a průmyslové normy Evropské Unii, přjmout pravidla EU pro hospodářskou soutěž, proti praní špinavých peněz či pro ochranu spotřebitele, zajistit pohyb kapitálu a spolupráci v oblasti bankovnictví, úvěrové a daňové politiky, pojišťovnictví, v oblasti zemědělství, energetiky, jaderné bezpečnosti, životního prostředí, dopravy, telekomunikací, ve vědě a vzdělání. Veřejná diskuse o vstupu České republiky do Evropské unie musí být věcná a proběhnout před referendem o tomto důležitém kroku. V klíčových otázkách zahraniční politiky podporujeme demokratický princip referenda, stejně jako jsme na něm trvali před rozdělením Československa.

Budeme prosazovat koncepci komplexního řešení přijatých principů přidružení a dodržování zásad politického dialogu jak v Radě přidružení, tak v Parlamentním výboru přidružení. Neopomíjíme fakt, že Evropská dohoda hovoří i o úctě k demokratickým zásadám a lidským právům stanoveným v Helsinském závěrečném aktu a Pařížské chartě pro novou Evropu.

Současně se vstupem do Evropské unie prosazujeme spolupráci s NATO v rámci Partnerství pro mír s perspektivou budoucího plnoprávného členství v NATO, při vědomí potřebné transformace tohoto paktu, který vznikl za jiných politických podmínek. Současně je nutné využít možnosti Západoevropské unie, která se postupně může stát organizací zajišťující bezpečnostní a obrannou dimenzi Evropské unie. Zájmem České republiky odpovídá i posílení akceschopnosti OBSE jakožto kooperativního mechanismu, který by formami preventivní diplomacie byl schopen před-

cházet konfliktům mezi státy a porušování lidských práv v mezinárodních vztazích, případně je řešit ve spolupráci s NATO a ZEU. Spolu s těmito organizacemi by ČR měla přispívat k nalezení optimálních forem kolektivní bezpečnosti v Evropě.

Důležitým faktorem bezpečnosti České republiky je stabilita regionu, v němž se nacházíme. Musíme usilovat o vyvážené přátelské vztahy a spolupráci se sousedními státy, spoluuvyvářet podmínky pro jejich stabilitu a demokratický rozvoj, podporovat všeobecnou regionální spolupráci v širším spektru států střední Evropy. Zvláštní péči chceme věnovat vztahům se Slovenskou republikou, zejména dořešení mezistátních a humanitárních problémů vzniklých dělením Československa. Spolupráce se státy Visegrádské skupiny a podpora Středoevropského sdružení volného obchodu není institucionalizací regionálního bloku, ale snahou o stabilizaci střední Evropy a vytvoření optimálních podmínek pro bezkonfliktní evropskou integraci. Přijetí zásady solidarity a schopnosti regionální spolupráce zvýší naši žanči na přijetí do Evropské unie, která tento přístup prosazuje. Podporujeme nadhraniční euroregiony jako prostředek překonávání nacionální konfrontace.

Spolupráci s Německem chceme rozvíjet na základě rovnopravnosti a při dodržování principu otevřenosť a transparentnosti politiky ve vzájemných vztazích. Budeme se orientovat na ty demokratické síly, které usilují o europeizaci Německa. Odmítáme snahy některých sil o revizi výsledků 2. světové války.

Je v zájmu ČR poslat autoritu OSN jako celosvětové bezpečnostní organizace a v rámci OSN přispívat k odvrácení konfliktu mezi bohatým Severem a chudým Jižem, který by negativně ovlivnil i střední a východní Evropu.

Zahraniční politika má klíčový význam pro důvěryhodnost České republiky a měla by se proto stát předmětem širšího politického konsensu, k němuž mohou přispět i konzultace mezi vládou

a opozicí, jak to odpovídá praxi mnoha států Evropské unie.

Česká strana sociálně demokratická využije skutečnosti, že v Evropském parlamentu mají největší zastoupení strany sociálně demokratické, socialistické a strany práce, které jsou i ve většině vlád zemí Evropské unie. ČSSD je součástí Evropské sociálně demokratické strany, která chce Evropu míru a dobrých sousedských vztahů, demokracie a lidských práv, sociální spravedlnosti a ekologické obnovy, zaměstnanosti a sociálních jistot. Výslovně žádá odstranění bariér v přístupu zemí střední a východní Evropy na trhy EU i vzájemnou kulturní a politickou spolupráci. ČSSD se ztotožňuje s jejím přesvědčením, že budoucí integrovaná Evropa se musí vyznačovat plně demokratickou a informovanou spoluúčastí občanů Evropy, národní identitou a různorodostí regionů. Evropskou Unii nechápmě jen jako společenství zemí volného obchodu, ale v jejích širokých hospodářských, sociálních, ekologických, legislativních a bezpečnostních souvislostech a především v souvislostech politické demokracie.

III. SOUČASNÝ STAV ČESKÉ SPOLEČNOSTI

Polistopadový obrat k demokracii je jednou z nejvýznamnějších kapitol naší novodobé historie. Občanskému fóru a dalším politickým silám se podařilo uvést republiku na dráhu demokracie a od základu změnit situaci v zemi. Byly položeny základy pluralitní demokracie i nových ekonomických vztahů.

Po volbách v roce 1992 se však tento proces v podstatě zastavil. Začaly narůstat negativní tendenze způsobené především nedostatečnými kontrolními mechanismy, znehodnocováním mravního rozměru společenské transformace, redukcí života jen na získávání peněz a vznikem nových mocenských elit nezaložených na odbornosti a výkonu

Společenská transformace zdaleka neskončila. Dnes se znova musíme ptát, zda bylo dosaženo cílů, které si občané kladli na počátku transformace, ve které etapě jejich plnění se nyní nacházíme, resp. za jakou cenu jich bylo dosaženo. Musíme říci, z jakých chyb je nutno se poučit a jak je napravit.

III.1. Stav demokracie

V českých zemích se podařilo obnovit a legislativně stanovit oddělení zákonodárné, výkonné a soudní moci. Fungují i demokratické formy utváření a naplňování jejich institucí. Jsou zabezpečena základní politická práva a občanské svobody. Současně probíhá spor o charakter státu a o způsob vlády. Nejde o nic menšího než o pokračování zápasu o demokratický charakter revoluce, o vývoj otevřené občanské společnosti.

Přitom však

- státní zásahy do společenských procesů se nejen neomezují, ale spíše sílí, zejména proto, že vládní koalice záměrně oddaluje reformu státní správy a samosprávy a zdráhá se podpořit neziskové organizace, občanská sdružení a svépomocná družstva
- nefunguje účinný mechanismus ochrany občanů vůči veřejné správě a postihům zneužívání postavení k nelegitimnímu obohacování, chybí legislativní ochrana spotřebitelů a nájemníků
- koalice na jedné straně blokuje nebo oddala přijetí zákonů, které by upravily střet soukromých a veřejných zájmů a postihly daňové úniky nebo praní špinavých peněz, na druhé straně prosadila opatření a zákonné normy, které zabraňují soudnímu přezkoumání privatizačních kroků, omezují práva zaměstnanců na uzavírání kolektivních smluv vyššího typu a obecně vytlačují odbohy, profesní a zájmové svazy ze spoluúčasti na řešení problémů, které se jich bezprostředně týkají.

Nemá-li být naše demokracie pouze formální, musí mít i svůj rozměr sociální, ekologický a zej-

měna mravní. K politice současné vlády je však třeba formulovat humanitně demokratickou alternativu.

III.2. Stav ekonomiky

Naše hospodářství nevratně nastoupilo nezbytnou, ale mimořádně náročnou cestu k moderní, do světové soutěže zapojené, konkurenčeschopné a výspěle tržní ekonomice.

Přijatá, na výlučné působení "nevíditele ruky" trhu orientovaná strategie transformace ekonomiky však k uvedeným cílům dosud nejen nevede, ale naopak zatím ještě dál zhoršila výchozí podmínky.

Vedla k explozi spotřebitelských cen na 2,5 násobek a k poklesu ekonomiky (hrubého domácního produktu) o 1/5. Po inflačních skocích je již udržována poměrná cenová a měnová stabilita a rovněž hospodářský pokles se již zastavil. Tato strategie však po sobě zanechává značné bariéry obratu k výraznému růstu a k překonávání našeho zaostávání za světem.

Cenová stabilita je udržována především fixním kursem měny. Podstatnou část našeho zahraničního obchodu se sice podařilo přeorientovat na náročné trhy vyspělých tržních ekonomik navzdory jejich protekcionismu, ale rovnováha tohoto obchodu je udržována především dosud nepřekonaným stlačením domácí poptávky.

Dočasné ochranné "polštáře", umožňující cenové podbízení - snížení mzdy v poměru k produktivitě a kurzu v poměru ke kupní síle měny - byly již opět převážně odčerpány pod úroveň výchozího období.

To rozhodující - dlouhodobé základy konkurenčeschopnosti - bylo naopak dálé podkopáno: využití kapacit výrobních činitelů se značně snížilo a zaostávání produktivity za světem se dále prohloubilo. Strukturální sestup, který nejvíce snížil kvalifikované zpracovatelské výroby a nejméně těžké prvovýroby, zvýšil poměrnou ekologic-

kou, energetickou, surovinovou a investiční náročnost výroby. Zmenšená ekonomika nevytváří nový domácí kapitál a zahraniční kapitál se více zaměřuje na vykupování než na investování, takže není dost investičních zdrojů pro obnovu a modernizaci ekonomiky. Většina podniků je podvázána setrvalou platební neschopností.

Zotavování dosud snížené životní úrovni se uskutečňuje na úkor stravování majetkové podstaty ekonomiky i značné přezaměstnanosti a je převážně soustředěno na bohatnoucí menšinu obyvatelstva, což do sociálního smíru vnáší rostoucí napětí.

Rychle se podařilo obnovit poměrně rozsáhlý sektor drobného soukromého podnikání. Zvolený postup velké privatizace však nejen vedl k tzv. předprivatizační agónii velké části větších podniků, ale dosud jim většinou místo anonymního státního vlastníka nepřinesl vlastníka konkrétního, a dokonce naopak vytvořil stav vlastnického vakua. Zejména kupónová privatizace na jedné straně oddělila extrémně rozptýlené kupónové vlastníky od řízení podniků i investičních společností a to za situace, kdy - na rozdíl od stabilizovaných tržních ekonomik - nerozvinutý, deformovaný kapitálový trh nevykonává ani nepřímou vlastnickou kontrolu těchto podniků a společností, tyto společnosti jsou paralyzovány střetem mezi svými zájmy na přímé kontrole podniku a svými zájmy na kapitálovém trhu, i stát přestal aktivně vykonávat svou vlastnickou kontrolu ve sféře svého dosud rozsáhlého státního vlastnictví. Na druhé straně rozhodování a řízení se přitom v podstatné míře rychle koncentruje v rukách několika stovek rodin (správců největších bank, největších investičních společností, největších podniků). Probíhající rychlá koncentrace kupónového vlastnictví je přitom zcela neprůhledná včetně jeho výprodeje do zahraničí.

Zahraniční kapitál přichází ve značném rozsahu. Má ale dosud převážně vykúpací charakter a jen v malé míře je zaměřen na modernizaci a rozvoj v souladu s českými strategickými zájmy, které dosud ani nejsou zformulovány a prosazovány.

Dochází k diskriminaci některých forem vlastnictví, zejména družstev (která přesto prokázala svou životaschopnost i navzdory tržně nekorektnímu likvidačnímu tlaku), zaměstnaneckého spoluúvlastnictví (zaměstnanecké akcie jsou za tržní ceny na rozdíl od bezplatných kupónových) i nevládních neziskových organizací (kde dosud zcela schází legislativa).

Byla zahájena chaotická privatizace některých klíčových veřejných služeb (zeleznice, velkých zdravotnických zařízení), která ohrožuje životně důležité veřejné zájmy.

Místo náročného, zdravého soutěžního prostředí se nejen konzervuje, ale dokonce dále rozšířuje monopolní podnikání. Jeho výsledky neplynou z využití rovných šancí pro podnikání, ale spočívají spíše na monopolním zvyšování cen bez ohledu na kvalitu výrobků a služeb, na daňových únicích a na okrádání státu, na neustále rozšiřující se korupci, na nedodržování závazků a v neposlední míře i na praní špinavých peněz. Řada podnikatelů vyrostla a zbohatla z monopolních výsad, z nekalé soutěže, nebo i z hospodářské kriminality všeho druhu. Tento spekulativní kapitál potlačuje na trhu zboží a práce, právě tak jako na peněžním a kapitálovém trhu solidní podnikatele. Vytváří se zcela specifická struktura hospodářské moci. Množí se signály srůstání státní byrokracie s reprezentanty bank, investičních společností a podniků. Charakteristické pro tuto moc je, že vzniká na základě osobních vztahů a je prakticky neodvolatelná. Je to umožněno slabostí a mezerami tržních institucí a legislativy, jakož i nedostatkem politické vůle k překonání tohoto stavu.

Dosavadní defenzivní strategie transformace ekonomiky, založená převážně na její restruktivní, pasivní adaptaci, promáruje hlavní šanci jejího aktivního ozdravení cestou racionalního tržního chování podniků a především tvořivé angažovanosti lidského činitele. Tato strategie se tak stává hlavní brzdou obratu k růstu. Proto i uvnitř vládní koalice propukly spory o nezbytnosti změny dosavadní hospodářské politiky.

III.3. Stav ve specifických oblastech ekonomiky:

III.3.a. Zemědělství

je v mimořádně tíživé situaci. Pokles podílu tohoto odvětví na hrubém domácím produktu či na počtu pracovníků je sice v souladu s hlavním proudem světového ekonomického vývoje, absolutní pokles produkce a především totální dekapitalizace se však již promítají do nezadržitelného růstu cen potravin. Hnojení pokleslo natolik, že není zajištěna obnova produkční schopnosti půdy, základní stádo skotu bylo vybito a obnova potrvá několik let, nebo si vyžádá miliardové investice.

Vlastnické změny přitom zatížily zemědělské podniky dodatečnými náklady na nájem půdy. Odešli především kvalifikovaní řídící pracovníci a nevhovující struktura zemědělské prrovýroby nejen nebyla napravena, ale spíše se ještě zhoršila. Jelikož vláda nesplnila slib rezervovat 30 % majetku zpracovatelských podniků jako podíl zemědělské prrovýroby na nich a zamezila obnově systému levného úvěrování, nemůže zemědělská prrovýroba vyrovnat svou podnikatelskou nevýhodu. Tempo růstu cen vstupů nadále předstihuje tempo růstu cen prodávané zemědělské produkce a vyrovnání by se mohlo stát faktorem nastartování nákladové inflace.

III.3.b. Doprava

V souvislosti s poklesem těžby a výroby surovin došlo k poklesu především železniční a říční dopravy. Silniční doprava naopak živelně vzrostla i tam, kde si to podmínky nevyžadují. Nárůst nelze sledovat, neboť stará statistika se silně narušila a nová nezavedla. To vytváří mimo jiné podmínky pro rozsáhlé daňové úniky.

Chybí koncepce dlouhodobého rozvoje dopravy jako systému a jejích hlavních druhů, opírající

se o koncepci finančního zajištění alespoň infrastruktury. Protože neexistuje rozvojový program, není ani sociální program kompenzující negativní důsledky připadného zeštíhlení dosud státních dopravních organizací. Protože neexistuje konцепce průmyslové a proexportní politiky, dochází k likvidaci kapacit pro výrobu a opravy kolejových vozidel. Budeme tedy odkázáni na drahý dovoz. Česká vláda navíc ignorovala všechna doporučení bank na přednostní údržbu a opravy dopravní infrastruktury, jejíž devastace nabyla několikanásobně většího rozsahu než v předlistopadovém systému.

III.3.c. Stavebnictví a bytová výstavba

je oblastí, kde politika restrikce státního rozpočtu a liberalizace cen vedla k nadměrným a zcela zbytečným ztrátám tempa i kapacit. Z více než 16 500 staveb pro výrobní i nevýrobní sféru, rozestavěných v roce 1989, bylo zhruba 1000 zcela zastaveno a dokončení řady dalších závisí na osudu privatizace institucí s nimi spojených. Prudký pokles roku 1991 byl sice ve stavebnictví zastaven úspěšněji než jinde (jeho výkony se již roku 1993 dostaly na 81,3 % úrovně roku 1990), ale zaměření výstavby se výrazně změnilo. Přičinou je zejména rozhodnutí vlády nefinancovat nadále bytovou výstavbu ze státního rozpočtu, ačkoli jiné formy jejího financování nezajistila. Dnešní výstavba nezajišťuje ani nezbytnou obnovu bytového fondu. Ubývá více bytů, než jich přibývá. Takovou situaci nezaznamenalo naše bytové hospodářství od konce II.světové války.

Tento problém je významný jak z hlediska čísť sociálního, tak i rozvoje ekonomiky. Pokles bytové výstavby je nejen faktorem poklesu zaměstnanosti přímo, ale významně omezuje mobilitu pracovních sil, která je jedním z významných faktorů pro rozvoj nových perspektivních odvětví.

III.4. Sociální problémy

Stav ekonomiky je v těsné zpětné vazbě s počtem a strukturou obyvatelstva a výši i strukturou jeho příjmů, ať již z hospodářské činnosti nebo jiných zdrojů. Zhruba polovina obyvatelstva českých zemí, tj. více než 5 mil. lidí, je přímo zapojena v ekonomice. Čtvrtinu celkového počtu obyvatel, tj. něco přes 2,5 mil. lidí, tvoří důchodci. Drobných podnikatelů je více než 500 000. Námezdně pracující nadále činí více než 85 % ekonomicky činných osob.

Míra nezaměstnanosti kolísala. V českých zemích před rokem 1994 nepřesáhla průměr 4,0 %. Vysoká zaměstnanost představuje ovšem při současném poklesu rentability podnikání a přezívalní nerentabilních podniků spíše přezaměstnanost, tedy závažný hospodářský problém. Již na konci roku 1993 se navíc stabilizovala skupina dlouhodobě nezaměstnaných - 17 % z nich bylo bez práce více než jeden rok.

Nízkou míru nezaměstnanosti umožnilo kromě udržování ztrátových podniků snižování počtu pracovních míst na úkor nejstarších pracovníků. Za roky 1990 - 1992 činil celkový úbytek disponibilní pracovní síly 280 000 osob. Zhruba 100 000 z nich odešlo do předčasného starobního důchodu a celkový počet důchodců vzrostl o 234 000 lidí. Zaměstnanost se stále silněji differencuje. Již dnes se rýsuje regiony, kde byla v minulosti vázána na nyní neúspěšné hospodářské aktivity, s jejichž likvidací jako hlavního odvětví mizí i možnosti přelít pracovní sílu do drobného podnikání, infrastruktury apod. Rubem vysoké míry zaměstnanosti při nízké produktivitě práce a dokonce ztrátostí podniků jsou nízké mzdy pro většinu pracujících. 60 % zaměstnanců pobírá nižší než průměrnou mzdu. Reálné příjmy obyvatelstva jako celku sice od roku 1992 vzrostly, ale většina domácností to buď nepocítuje vůbec, nebo jen v malé míře. Růst příjmů byl totiž velmi diferencovaný. Vedle podnikatelů jej zaznamenali pracovníci v některých privilegovaných odvětvích a všeobecně podnikový management. Naopak příjmy.

důchodců byly v r. 1994 nižší než před dvěma roky, a příjmy rodin s dětmi v průměru stagnují.

Reálné příjmy nepracujících důchodců se od r. 1989 výrazně snížily (o 20%). Zvýšení důchodů od prosince 1994 neobnovilo plně ani jejich kupní sílu z června 1992 a již ohlášená zdražení ji dále zpochybňuje stejně jako růst cen potravin, který lze očekávat, nezměnění vláda svou zemědělskou politiku.

Rodiny námezdních pracovníků s dětmi byly jako celek skupinou s největším poklesem reálných příjmů v období transformace (o 20 %). Vládou prosazovaná redukce nároků na rodinné přídavky je dále sníží se všemi negativními důsledky pro populační vývoj.

Zatímco příjmy zaměstnanců s dětmi, zemědělců a nepracujících důchodců stagnují nebo rostou velmi pomalu, příjmy podnikatelů narůstají rádově. Došlo k znehodnocení úspor inflací, která těžce postihla zejména sociální skupiny s nízkými a stagnujícími příjmy.

Nízká míra nezaměstnanosti a tedy udržení určité sociální jistoty i při nízké úrovni reálného příjmu dosud patřila mezi hlavní příčiny podpory vládní politiky. Vláda si ji však může v dlouhodobější perspektivě uchovat jen pokud zabrání vzniku regionů s masovou nezaměstnaností a pokud současně poskytne aspoň minimální podíl na růstu reálných příjmů zaměstnanců s dětmi a důchodcům. Její současná politika směřuje spíše k sociální konfrontaci i v těchto ohledech.

III.5. Bydlení

Spolu s praktickým zastavením bytové výstavy došlo k výraznému zvýšení nájemného a k ještě většímu růstu celkových výdajů na bydlení. Nezdůvodněná liberalizace cen služeb přitom uzavřela cestu k liberalizaci čistého nájemného. To postihlo především majitele bytových domů, kteří se oprávněně domáhají odstranění jejich ztrátovosti, aby se zabránilo další devastaci bytového fondu.

Negativní dopad zdražení nájemného na sociálně slabší domácnosti se vláda pokusila řešit zavedením příspěvku na nájemné, o nějž mohou sociálně potřební nájemníci požádat. Zanedbatelný počet domácností, které příspěvek obdržely, však odhaluje, že byrokratická cesta k jeho získání je často neschůdná. Totéž platí i v případech, kdy se nájemníci musejí domáhat ochrany svých práv před zvůli majitelů.

Tento stav dále zhoršuje utkvělá představa vlády, že převod bytů do vlastnictví uživatelů je základním předpokladem vyřešení problémů s bydlením. Spolu s finanční situací obcí vede k neuváženému rozprodeji bytů, k privatizaci bytového fondu pod hrozbu ztráty střechy nad hlavou. Pokračování tohoto vývoje vytváří již nyní reálnou hrozbu, že mladá generace a nebydlicí si nebudou moci pořizovat byty za několikanásobně vyšší, a bez finanční pomoci v podstatě nedostupné ceny. "Milionářská sídliště" na okrajích měst představují již nyní jedinou rozsáhlejší formu bytové výstavby.

III.6. Zdraví

Právo na ochranu zdraví vylučuje čistě tržní regulaci. Strnulý systém zdravotnictví "reálného socialismu" volal po pružném přizpůsobení rozvoji lékařských věd a společenským potřebám. Tzv. transformace zdravotnictví však probíhá bezkoncepčně v krocích bez dostatečné návaznosti. Přijatá opatření postupně ztěžují možnost prosazení žádoucích změn, hlavně změnu profilu zdravotnických zařízení. Vytvořily se nové zájmové skupiny usilující o maximální vlastní prospěch. Příjmy zdravotníků zůstávají na nízké úrovni. Zájem pacienta se dostal na poslední místo. Zahrazení zkušenosti jasně ukazuje, že privatizace zdravotnictví vždy zdražuje, ale ne vždy současně zkvalitňuje. Převedení zdravotnických zařízení do soukromých rukou znamená, že občané budou muset tentokrát svým pojistným zdravotnická zařízení znova zaplatit. Chybějící stanovené ceny zdravotnických služeb (sazebník výkonů, regulace cen léků atd.) společně s nedostatečnou kontrolou kvality vedou k podprůměrnému rutin-

nérství a růstu nákladů. Napětí mezi velikostí zdrojů a náklady hrozí zhroucením systému financování zdravotní péče. Nemenší škody působí podceňování prevence, které je zřejmě z omezování pravomocí hygienické služby a neúčinné reakce na růst spotřeby návykových látek včetně alkoholu a tabáku a na růst AIDS.

III.7. Životní prostředí

Žijeme v nejzdevastovanější části Evropy. Pokud došlo ke zlepšení, pak z větší části díky prostému a ne vždy žádoucímu útlumu činnosti zpracovatelského průmyslu, energetiky a zemědělské činnosti. To platí v zásadě o všech hlavních složkách životního prostředí, o stavu ovzduší, o znečištění vod, o stavu půdního fondu a pod. Regenerativní schopnost přírodní složky životního prostředí je těžce poškozena a mnohde se i dále zhoršuje.

Nový ekonomický systém a velké majetkové přesuny vytvářejí mimořádný tlak na komerční využívání území a rozmisťování činností a staveb v prostoru. Pod značným tlakem je ochrana půdy, kde je snaha redukovat právní úpravu. V řadě směrů se tlak na prostředí nesnižuje, někde i sítí. Snaha obcházet ekologické předpisy je vzhledem k nedostatečné ochraně zákonnosti často úspěšná. V souvislosti se změnou struktury našeho exportu (stoupá podíl surovin oproti výrobkům s vysokou přidanou hodnotou) dochází k výprodeji neobnovitelných zdrojů i cestou jejich privatizace.

Ministerstvu životního prostředí jsou odnímané kompetence (územní plánování a stavební řád v roce 1992, nyní se chystá redukce kompetencí v oblasti ochrany horninového prostředí, lesa, ochrany půd). Za poslední dva roky se zbrzdila i ekologická legislativa. Váznou návrhy zákonů zásadního významu, často již dlouhou dobu připravované.

V kontextu vládních a koaličních priorit je ekologický rezort zatlačován do pozice vyloženě okrajové. V rámci teze, že ekologie je "šlehačkou na dortu", neprošel vládou ani velmi okleštěný

návrh koncepce ochrany životního prostředí. Chceme-li si činit nárok na přijetí mezi vyspělé státy Evropy, musíme přijmout i evropské standardy. Životní prostředí nemá žádné státní hraniče.

III.8. Školství a věda

Dosavadní změny ve školství sice otevřely cestu k zvýšení iniciativy a zodpovědnosti učitelů na všech stupních našich škol, ale zvýšení kvality výuky a studia není závislé jen na tom. Přetrvává např. nedostatek kvalitních učebnic pro výuku prakticky ve všech předmětech základních a středních škol, neúnosně vzrostly ceny studijní literatury, vysokoškolských učebnic a skript, hlavně ale chybí ucelená představa o struktuře vzdělávací soustavy.

Není dořešen problém financování školství. Nedostatek prostředků v základním školství se řeší rušením družin a zájmové činnosti. Stále větší počet dětí se tak nechází na pospas ulici, což se promítá i do zvýšené kriminality mládeže. Učitelé odcházejí do jiných zaměstnání a jsou nahrazováni nekvalifikovanými silami, dochází k redukci počtu hodin, zvyšování počtu žáků ve třídě atp. Rostou náklady rodičů na studium středoškolské, které se stává stále méně dostupným pro děti ze sociálně slabších vrstev. Přitom došlo téměř k rozbití učňovského školství, aniž by existovala představa o perspektivním řešení tohoto problému.

Financování dosud dořešeno není ani v oblasti vysokého školství (školné, sociální postavení studentů). Pokud jde o platové podmínky vysokoškolských učitelů, je situace ještě horší než u učitelů základních a středních škol. Není dořešeno ani sociální postavení vysokoškolských pedagogů (pracovní smlouvy na dobu určitou). V důsledku toho dochází k odchodu do jiných profesí a probíhá i odliv těch nejlepších odborníků do zahraničí. Tím je snižována nejen kvalita výuky, ale i vědeckého výzkumu.

Oblast vědy včetně základního výzkumu patří mezi nejpostiženější oblasti. Zatímco resortní, aplikovaný výzkum má naději, že v budoucnu, až budou podniky mít možnost a motivaci, prodá výsledky výzkumu, základní výzkum, jehož efektivita se projevuje až v dlouhodobém horizontu, tuto šanci nemá.

Likvidace vědeckého výzkumu v době, kdy roste cena předešlém informací a duševní práce, bude mít z dlouhodobého hlediska nejen ekonomický, ale i obecně kulturní dopad.

III.9. Kultura

V oblasti kultury převládá jednostranně komerční orientace. Byla zbytečně zrušena vědecká pracoviště v oblasti kultury a rozrušeny struktury, které sloužily k distribuci uměleckých děl. V této souvislosti došlo k ukvapeným a často i právně podezřelým privatizačním krokům. Dále se bezpríkladně snížila společenská úloha uměleckých a dalších profesních sdružení v oblasti kultury a osvěty, nerespektuje se ani rozumná legislativa z dob první republiky ohledně osvěty, knihoven atd. Přetrvává nepochopitelné váhání v legislativním uspořádání nadací a neziskových organizací. Chybí vůle legislativně se vypořádat s problémy památkové péče, knihovnictví, muzejní činnosti, což umožňuje rozsáhlé drancování národního dědictví. Dochází k ekonomické likvidaci základních zařízení osvětové činnosti, a to v naprostém rozporu s masarykovskou tradicí.

III.10. Sport

má podobné problémy. Legislativa i daňová soustava ignorovala rozdíl mezi podniky v právém slova smyslu a organizacemi, nucenými ziskávat prostředky ke krytí nákladů činnosti, jejímž účelem není dosažení zisku. Vládní dotace zajišťovaly pouze komplexní péči o sportovní reprezentaci státu, ne už ale potřeby mládežnického a výkonnostního sportu. Veškeré dotace, včetně příjmů ze Sazky, pokrývají pouze 12 % nákladů na sport a tělovýchovu. Majitelé a uživatelé spor-

tovních tělovýchovných zařízení jsou odkázáni na vlastní prostředky a pomoc sponzorů.

III.11. Bezpečnost

Podmínky transformace v oblasti bezpečnosti byly snad nejsložitější ze všech rezortů. Protože jde i o politicky velice citlivou oblast, byly a jsou bezpečnostní složky i Ministerstvo vnitra pod velkým politickým resp. ideologickým tlakem. Hlavním kritériem pro obsazování vedoucích postů ve všech složkách podléhajících se na zajišťování bezpečnosti včetně MV se stala lojalita na úkor profesionality a kompetence. Důsledky se projevují na všech úrovních počínaje Ministerstvem vnitra. Toto je dnes hlavní překážkou obnovení prestiže bezpečnostních složek.

Nelze přistoupit na tvrzení, že růst kriminality všeho druhu (včetně kriminality policie samé), je automatickou daní za demokracii.

Nelze připustit ani tvrzení, že se občan sám musí postarat o svou bezpečnost. Zajišťování vnější i vnitřní bezpečnosti je jednou z nejdůležitějších rolí státu od počátku jeho existence.

Je sice pravda, že rozpočty policie jsou nedostatečné, ale ani tím nelze omlouvat nekompetentnost řídících složek MV a policie, neboť se nevyužívají ani prostředky, které jsou k dispozici.

Stávající podoba struktury Policie České republiky je naprostě nevhodující. Stejně neuspokojivý stav je i ve vězeňství.

K demoralizaci poctivých pracovníků policie všech stupňů, ale i většiny občanů přispívá mimo neschopnosti vedoucích složek MV, BIS a Policie i nedostatečná legislativa. Mnohdy zákony chrání spíše ty, kdo je porušují než ty, kteří je respektují. Korupce, ekonomická kriminalita, privatizační aféry, daňové úniky jsou těžko postižitelné.

Z ČR se stává země překupníků, pasáků, ideální prostředí pro praní špinavých peněz, našich

i mezinárodních mafii, včetně obchodu s drogami. Ten představuje další z hrozivých problémů.

III.12. Armáda

Pozitivním rysem transformace armády je, že ve srovnání s minulým režimem byly sníženy její počty na polovinu. Podobně tomu je i pokud jde o redukci zbraňových systémů. Byla provedena redislokace, která zajistila rovnoměrné rozmístění armády na území státu. Byla provedena reorganizace, zvláště přechodem na brigádní systém. Vojenská služba byla zkrácena na 12 měsíců.

Základním problémem armády je její nedostatečné legislativní zabezpečení. Personální transformace proběhla jako neřízený proces, což vedlo k nevhodující personální struktuře. Chybějí mladí důstojníci a především pak oddůstojníci z povolání. Přebývají starší důstojníci vyšších hodností. Něbyla dokončena transformace vojenského školství. Je malý zájem o vojenské povolání. Likvidací úseku strategického řízení přišla armáda o intelektuální kapacity, redukci sociálních řízení o kapacity pedagogické. Klesá profesionálnita řízení a velení. Klesá informovanost o armádě. Nepodařilo se zvýšit funkčnost armády, intenzitu výcviku a kázeň.

IV. EKONOMICKÁ POLITIKA: nastartování hospodářského růstu

IV.1. ČEHO CHCEME DOSÁHNOUT - CÍLE PROGRAMU

Dlouhodobým cílem ekonomického programu sociální demokracie není jen hmotný blahobyt, ale i všeobecný morální, intelektuální a fyzický

rozvoj člověka a zvýšení kvality jeho života ve zdravém životním prostředí, tak aby to mohl být život trvale udržitelný.

Na cestě k tomuto výslednému cíli jsou předpokladem k jeho přiblížení čtyři základní ekonomické cíle, jejichž dosažení ovlivní úroveň a kvalitu života každého občana:

1. Již nyní by měl být nastartován vysoký (nejméně pětiprocentní) růst hrubého domácího produktu na základě přiblížování konkurenční schopnosti, výkonnosti a produktivity české ekonomiky, vyspělým zemím. Ve nejbližší střednědobé fázi by byl umožněn hlavně vyšším využitím kapacit výrobních činitelů (na základě povzbuzování poptávky) a v další dlouhodobé fázi by měl být založen především na jejich modernizaci - na rozvoji poznání, modernizace fixního kapitálu i kvalifikace, inovační aktivity a adaptability lidského činitelé.

Technická a technologická modernizace české ekonomiky musí být spojena s její restrukturalizací, v níž si česká ekonomika bude vytvářet svůj vlastní specializační profil ve změněných podmínkách domácího i zahraničních trhů a zejména integrující se Evropy. Pokud by tento proces byl ponechán jen tržní preferenci krátkodobých hledisek před dlouhodobými, mohl by dále prohloubit strukturální sestup české ekonomiky, která by se tak mohla stát pouze surovinovým přívěskem a dodavatelem jednoduchých polotovarů vyspělému světu. Proto považujeme za nezbytné podporovat orientaci tohoto procesu k přednostnímu uplatňování a rozvíjení perspektivních komparativních výhod české ekonomiky, mezi něž na předním místě dosud patří vzdělanostní a kvalifikační úroveň obyvatelstva.

2. Udržení nízké míry nezaměstnanosti, která umožňuje rozvoj a plné využití potenciálu národních pracovních sil při jejich dostatečně pružné mobilitě a adaptibilitě.

Sociální demokracie chápe udržení nízké míry nezaměstnanosti jako jeden ze svých hlavních hospodářsko-sociálních cílů.

Nechce ji však - na rozdíl od dosavadního nezaměstnanostního vývoje - nadále udržovat na úkor vysoké relativní přezaměstnanosti v podnicích. Nejúčinnější cestu k jejímu odčerpání již v nejbližší vývojové fázi spatřuje ve vysokém růstu ekonomiky a ve vhodném načasování prodloužení školní docházky a rozšíření vzdělávání. Vzhledem k nezbytným výrazným strukturálním změnám ekonomiky zejména ve fázi její modernizace je další základní podmínkou nízké nezaměstnanosti pružné přizpůsobování struktury, kvalifikace a alokace pracovní sily (její dostatečná mobilita a adaptabilita) - pružnost trhu práce.

3. Udržování rozumné cenové stability a sociálního konsensu.

Inflace znehodnocuje měnu, kazí ekonomické kalkulace a vyvolává negativní ekonomická očekávání i chování ekonomických subjektů. Škodí převážně exportérům, investorům a věřitelům a vrstvám s fixními důchody a s úsporami. Vede k přerozdělování důchodů a bohatství mezi různými subjekty a skupinami obyvatel i k deformaci relativních cen. Inflace oslabuje výkonnost a vyvolává morální i hospodářskou nerovnováhu.

Naše politika směřuje k nízké inflaci. Proto i politika povzbuzování poptávky musí být v souladu s pružností nabídky, s možnostmi využití či rozširování kapacity výrobních činitelů, aby se roční míra inflace ani při vysokém růstu ekonomiky nezvýšila nad dosavadní úroveň (10 %) a naopak se dlouhodobě postupně snížovala.

4. Udržování dlouhodobé rovnováhy platební bilance se zahraničím, aby se míra zahraniční zadlužnosti nezvýšila nad hranici její spolehlivé splatitelnosti.

Předpokladem k tomu je zvyšování exportní výkonnosti ekonomiky i orientace přílivu zahraničního kapitálu na výnosné, dostatečně proexportní investice.

Ke splnění těchto základních cílů - počínaje obratem k růstu ekonomiky - je nezbytné aktivit-

zovat dosavadní a dynamizací hospodářského rozvoje vytvářet nové hojnější zdroje.

Dlouhodobým hlavním zdrojem by mělo být především zvyšování domácího akumulačního potenciálu ekonomiky (rozevřeného především předstihem růstu produktivity před růstem mezd a podporou zvýšené míry úspor).

Pro nastartování růstu však může být využito již dosud značného přílivu zahraničního kapitálu (dosahuje již 10 % HDP), bude-li převážně orientován na investice (zejména modernizační), racionalně a prorůstově orientovaného zvyšování nabídky peněz, již poměrně značných rezerv komerčních bank (dosahujících již 13 - 15 % HDP) a případně i únosného rozpočtového deficitu (nejvíce o 3 - 5 % HDP), jehož výše by neohrozila budoucí rovnováhu.

IV.2. NAŠE HOSPODÁŘSKÁ POLITIKA (NÁSTROJE DOSAŽENÍ CÍLŮ PROGRAMU)

Dosažení uvedených hlavních cílů programu vyžaduje zásadní změnu hospodářské politiky. I při této změně považuje však sociální demokracie za nezbytné zdůraznit - jako zřetelný signál voličům i investorům - pevné body dosavadního procesu transformace ekonomiky, které chce nejen držet, ale dále rozvíjet:

- stabilitu měny, i když chce obrátit ekonomiku k výraznému a stabilnímu růstu,
- výsledky liberalizačního procesu včetně dosažené míry konvertibility koruny, jejíž prohlubování bez otřesů ekonomiky chce podložit i rozvinutím účinné strukturální (průmyslové) politiky,
- výsledky procesu přeměn vlastnictví, které chce z jen formálního kultivovat ve skutečné, angažované vlastnictví tržních subjektů při rovnoprávnosti jeho forem.

Sociální demokracie zaměří svou hospodářskou politiku především na rehabilitaci, racionalizaci a dovršení transformačního procesu. Bude přitom

vycházet jak z analýzy jeho dosavadních výsledků, tak ze zkušeností úspěšných tržních ekonomik. Výsledkem tohoto procesu bude vyzkoušený systém moderní, sociálně-tržní, ekologicky šetrné ekonomiky, v němž je motivační, optimální a koordinační úloha "neviditelné ruky" trhu účelně doplněna a skloubena s regulační úlohou "veřejné ruky" hospodářské politiky státu a veřejné smluvy i s kooperační úlohou společenského vyjednávání.

Tato hospodářská politika bude mít oferativní charakter. Její systémotvorná úloha bude zaměřena k uvolnění a kultivaci tvořivých sil trhu, k aktivizaci a kultivaci racionalního tržního chování tržních subjektů a především ke kultivaci podnikatelské, tvůrčí i výkonnostní angažovanosti lidského činitele. Její regulační úloha bude zaměřena k podpoře obratu k růstu. Bude dále zaměřena i k podpoře konkurenčnosti naší ekonomiky podle perspektivních hledisek tam, kde krátkodobá hlediska trhu a možnosti samostatných podniků selhávají nebo nestačí. Bude rovněž zaměřena k uspokojování veřejných a sociálních potřeb tam, kde tržní hlediska, založená na individuálním úspěchu a prospěchu, nejsou rozhodující a jejich uplatnění musí být korigováno a spojováno s rozhodujícím uplatněním hledisek a principů solidarity.

IV.2.a. Vytváření angažovaného vlastnictví

Nejbližší prioritou sociálně demokratické politiky při vytváření angažovaného vlastnictví je především překonání nejvzácnějších deformací dosavadní chaotické, z velké části jen formální privatizace. Zejména považujeme za nezbytné :

1. Překonat stav absolutní absence přímé i nepřímé vlastnické kontroly podniků v převažujícím vlastnictví investičních společností a státu.

Především je nutno legislativně vyloučit dosavadní dvojakou, protikladnou úlohu investičních fondů a ve stanovené lhůtě jim umožnit jejich nucenou transformaci - podle jejich volby - buď jen v podílový fond, který jako subjekt kapitálového

trhu může jen nepřímo kontrolovat podnik a proto (jako dosud) nesmí překročit limitovaný podíl na jeho vlastnictví, nebo naopak jen ve finanční holding, který smí přímo kontrolovat podnik i na základě svého nelimitovaného podílu na jeho vlastnictví, ale zato smí jen omezeně operovat na kapitálovém trhu. Rovněž je třeba zabezpečit aktivní vlastnickou kontrolu státu nad jeho dosavadním vlastnictvím. Je nezbytné dosáhnout, aby Fond národního majetku hospodařil a investoval na ziskovém principu a vykonávající koncepční řízení a kontrolu majetku, který má ve svém držení, v držení Fondu národního majetku zatím pochat kontrolní vlastnický podíl v největších bankách a strategicky rozhodujících podnicích.

2. Zabezpečit rovnost všech forem vlastnictví.

Ukončit diskriminaci družstev. Přijmout zákon o financování fondů zaměstnaneckého vlastnictví a zákon o registrovaných neziskových organizacích.

3. Odmítout chaotickou, nežádoucí privatizaci veřejných sítí - velkých zdravotnických zařízení, železničních, dálničních a silničních sítí a pošt. Odmítout většinovou privatizaci energetických a telekomunikačních systémů, umožnit však do nich vstup soutěžnímu soukromému podnikání. Dočasně zastavit privatizaci bytového hospodářství do doby stanovení koncepce sociálního bydlení a obnovení bytové výstavby.

Účelně využít mnohostí forem veřejného vlastnictví, podle konkrétních podmínek jednotlivých veřejných služeb, a zařízení - vlastnictví státního, regionálního, obecního, veřejných pojišťoven, neziskových organizací.

4. Stanovit pravidla pro vstup zahraničního kapitálu do českých podniků z hlediska ochrany českých strategických zájmů. Podporovat rozvoj "vlajkových lodí" českého průmyslu a velkokapitálu s perspektivou jejich přeměny na budoucí české transnacionální korporace, i když dosavadní hospodářská politika vlády tuto šanci v nemalé míře promarňuje. Vymezit strategické podniky, na jejichž privatizaci bude účast zahraničního kapitá-

lu vyloučena, či omezená. Na druhé straně současně pro vstup zahraničního investora i do privatizace vymezit priority, podmínky (včetně jeho investičního, či jiného přínosu) a zvýhodnění.

5. V další perspektivě považujeme systém vlastnické spoluúčasti a spolurozhodování zaměstnanců za silný motivační faktor zvyšování efektivnosti podniku i angažovanosti a kultivace lidského činitele.

IV.2.b. Etika podnikání a rozvinutí institucionálních podmínek trhu

Považujeme za nutné věnovat značnou pozornost vytvoření moderního institucionálního prostředí pro fungování trhu. Za naléhavé považujeme tržní kultivaci podniků a bank i rozvinutí plnokrevného kapitálového trhu, který by nadále nebyl jen jednostranně zaměřen na výkup a transfery vlastnictví dosavadního kapitálu (akcí), ale především umožňoval racionální alokaci nového kapitálu.

Jde nám zejména i o dotvoření a doladění systému právních norem, které upravují chování tržních subjektů a podporu tohoto systému do statkem kvalitních lidí pro jeho naplnění.

Za nezbytné považujeme urychleně se zaměřit na přísnější a účinnější postupy daňových úniků a dalších hospodářských trestných činů a přestupek, včetně vytvoření finančních prokuratur.

Považujeme dále za nutné zákonnou úpravou řešit konflikt zájmů veřejných činitelů v souvislosti s jejich podnikáním, postranní podnikání vedoucích pracovníků i poškozování podniku pracovníky, kteří z něho odešli a zneužívají své znalosti know-how a dalších firemních tajemství.

Budeme usilovat o to, aby z naší ekonomiky byly eliminovány špinavé peníze a byla tak zavedena povinnost prokazovat, jaký má původ a jak

byl nabyt majetek, který do naší ekonomiky vstupuje.

Zvýšme důraz na etiku podnikání s vědomím, že trh ji sám nevytváří a musí být do něj vnášena jeho institucemi a přísnými pravidly i každodenním úsilím výkonné moci a veřejného mínění ke kultivaci tržních subjektů.

IV.2.c. Státní kontrola

Vytvoření průhledného kontrolního systému státu, zcela nezávislého, považujeme za významný krok ekonomické transformace. Současný systém se však ukazuje jako neúčinný, jelikož se nepodařilo nalézt způsob, jak na základě kontrolních závěrů NKÚ realizovat opatření nutná k odstranění zjištěných nedostatků v činnosti státní správy, hospodaření samosprávných institucí i podnikatelských subjektů. Zároveň je nutno přesně vymezit odpovědnost NKÚ za kontrolu příjmů a výdajů veřejných rozpočtů. Do doby zřízení finanční prokuratury je nutno považovat vládu a parlament za odpovědné za realizaci nápravných opatření potřebných k odstranění nedostatků obsažených v Kontrolních zjištěních. Tímto způsobem bude systém státní kontroly v ČR odpovídat mezinárodně dohodnutým zásadám o činnosti státní kontroly, obsaženým v Limské deklaraci.

IV.2.d. Makroekonomická politika

Růstu přizpůsobivá měnová politika by - i při udržování měnové stability - měla podporovat růst souhrnné domácí poptávky racionální expanzí peněžní zásoby (nabídky úvěru). K tomu by měla zejména podněcovat růst mříky úspor (nejen úrokovou politikou zvýhodňující úspory na úkor snižování dosavadní nadměrné úrokové marže, ale i výraznějším zvýhodněním dlouhodobých úspor včetně stavebního spoření i rozvíjení mož-

ností jejich kapitalizace). Rovněž by měla účelně využívat přílivu zahraničního kapitálu (podporovat především příliv investičního a proexportního kapitálu a naopak tlumit příliv vykupovacího a zejména krátkodobého spekulačního kapitálu).

Plnou konvertibilitu koruny (plnou liberalizaci i kapitálového účtu platební bilance), jakož i sbližování směnného kurzu a parity kupní síly koruny přitom považujeme za náročné perspektivní cíle, pro jejichž postupné dosažení je nutno vytvářet spolehlivé předpoklady dostatečným růstem produktivity a strukturálním vzestupem (zvýšením konkurenčeschopnosti) naší ekonomiky. Bez toho by mohla ohrozit nejen růst ekonomiky a rovnováhu obchodní (platební) bilance, ale vyvolat i útěk kapitálu a ohrozit naši měnu.

IV.2.d.β. Státní a veřejné rozpočty - fiskální politika

Sociální demokracie chápe rozpočtovou politiku vlády, regionů a obcí nejen jako prostředek stability, ale také jako hlavní prostředek stimuluječí poptávku i nabídku.

Požadavky vyrovnanosti veřejných rozpočtů i jednotného snižování daňového zatížení ekonomických subjektů považuje za perspektivní cíle (podmiňující i naše zapojení do Evropské unie), kterých je však možno dosáhnout až v průběhu víceletého období. Pro nejbližší střednědobý horizont proto odmítá populistickou vládní politiku plošného snižování daňového zatížení ekonomických subjektů, neboť ta vede k oslabení hlavních impulzů oživení ekonomiky - k potlačení veřejné poptávky, k další devastaci veřejných investic i služeb, ke zvyšování míry jejich placnosti obyvatelstvem a přesto nezvýhodňuje perspektivně dynamické podniky (zejména drobné pódniky a zpracovatelský průmysl).

Pro nejbližší etapu nastartování růstu považuje za nezbytné - i na úkor krátkodobé vyrovnanosti rozpočtu - dát přednost únosné (v budoucnu návratné) expanzi příjmů, která by umožnila vyvolat významné, perspektivně orientované rů-

stové impulsy, zejména: velkorysejší rozvoj vědy i výzkumu a vzdělávání, expanzi veřejných investic především do infrastruktury, výrazné uplatňování strukturální (průmyslové) politiky k podpoře konkurenčeschopnosti naší ekonomiky. Pro tuto etapu je i nezbytné při snižování daňového zatížení - i za cenu pomalejšího snižování jednotních daňových sazeb - dát přednost selektivním, cíleným zvýhodněním na podporu uvedených záměrů.

Vychází rovněž z principů autonomie jednotlivých úrovní celkové soustavy veřejných rozpočtů, která omezí přerozdělování v rozpočtové soustavě až k optimální míře, která zaručí nižším článkům soustavy, tj. obcím a regionům, relativně stabilní zdroje pro jejich rozvojové cíle při maximálně možném vynakládání rozpočtových zdrojů v místech, odkud pocházejí jejich příjmy. Aby mohly subjekty veřejných rozpočtů vytvářet a využívat nových finančních zdrojů pro své rozvojové cíle, považuje za nutné i zkvalitnit finanční, zejména kapitálové trhy. To si vyžádá legislativní úpravy v oblasti peněžních a kapitálových trhů, zejména trhu s cennými papíry, hypoteckárních úvěrů, záruk podnikatelských rizik apod.

IV.2.e. Politika zaměstnanosti a trhu práce

Politika zaměstnanosti by nejen měla zvyšovat důraz na aktívni pomoc při vyhledávání a vytváření pracovních míst (včetně systému veřejně prospěšných prací), ale měla by perspektivně přenášet též iště k vytváření zásadních předpokladů pružnosti trhu práce: přenášením usměrňování mezd na společenské, tripartitní vyjednávání, usnadňováním mobility pracovníků dostupnosti dopravy do zaměstnání, ubytování a bydlení (zejména rovnovážného trhu s byty na základě obnovení bytové výstavby) a adaptibilnosti pracovníku na základě rozvinutého systému rekvalifikace a celoživotního vzdělávání.

IV.2.f. Strukturální (zejména průmyslová) politika

Strukturální (průmyslová) politika by měla cíleně podporovat zvyšování konkurenční způsobilosti naší ekonomiky v souladu s dlouhodobými hledisky tam, kde krátkodobá hlediska tržních subjektů selhávají nebo jejich možnosti v reálném čase nejsou dostačující. Záměry této politiky budou uskutečňovány cílenými programy, které zpravidla dávají rovnou šanci všem ekonomickým subjektům, splňujícím jednotně stanovená kritéria těchto záměrů. Stanovení těchto záměrů a programů by mělo vycházet ze širší perspektivní strategie, konkretizované zejména ve vybraných klíčových úsecích (strategie vědeckotechnická, vzdělávací, energetická, průmyslová, zemědělská, dopravní a komunikační, bytová, rozvoje regionů, ekologická, integrace do Evropské unie).

Tato politika by se měla zaměřit především na tyto priority:

Rozvoj vědy, výzkumu a vzdělávání

Hospodářská politika by měla nejen vytvářet předpoklady programovaného rozvoje vědy a výzkumu výzkumnými ústavy a vysokými školami, ale měla by podporovat rozvoj aplikovaného podnikového výzkumu (zejména podílovým financováním, granty, daňovým zvýhodněním zakládání a rozvoje vědeckotechnických parků).

Nezbytným předpokladem dalšího rozvoje všeobecné vzdělanosti a přípravy na povolání je nejen udržet dosavadní rozsah povinné školní docházky a navazující odborné přípravy na povolání včetně záchrany ohroženého učňovského a odborného školství, ale naléhavým úkolem již je i přijetí programu dalšího perspektivního rozvoje školské a vzdělávací soustavy na úroveň vyspělých západních zemí. Jeho cílem by mělo být prodloužení povinné školní docházky na 10 let (prodloužením základního integrovaného vzdělávání), rozšíření dalšího středního všeobecného a odborného vzdělávání i širokého rozvoje stupňovitých

vysokých škol, rozvoje rekvalifikace a celoživotního vzdělávání.

Rozvoj infrastruktury a bytové výstavby

Expanze veřejných investic s přiměřenou účastí i soukromého sektoru by měla být zaměřena především na programy modernizace a rozvoje transnacionálních dopravních a komunikačních sítí a na rozhodující ekologické investice.

Masivní podpora vzkříšení bytové výstavby jako jednoho z hlavních ohnísek oživení ekonomiky by se na rozdíl od dosavadní vládní politiky neměla omezit na daňové a úrokové zvýhodnění stavebního spoření a hypothecních úvěrů, ale měla by se zaměřit i na využití prostředků veřejnoprávního penzijního fondu k financování bytové výstavby, jakož i na zvýhodnění výstavby družstevních a sociálních bytů u rodinných domků (a to i subvencováním úroků z úvěrů, pořízení inženýrských sítí a pozemků), zateplování, oprav a údržby bytových domů.

Podporu technologické modernizace podniků

Podnikové investice a modernizace by měly být daňově zvýhodněny umožněním jejich urychleného (a uplatnění progresivních technologií umožněním dokonce tzv. superrychlého) odesírování, které na rozdíl od plošné valorizace odpisů nekonzervuje dosavadní strukturu fixního kapitálu a mohlo by proto naopak podporovat jeho restrukтуRALIZaci.

Programy zavádění progresivních technologií (zejména ekologicky šetrných včetně recyklace) a podpory sofistikovaných výrob (zejména v několika prioritních, perspektivně nadějných oborech s vysokým podílem přidané hodnoty), vybrané v procesu společenského vyjednávání (bank, podnikatelů, regionů, vlády) by mohly být zvýhodněny i úrokovými subvencemi a ve výjimečných případech i kapitálovou účastí Fondu národního majetku.

Podporu exportu a integraci ekonomiky ČR do EU

Podporu exportu vytvořením systému informací, úvěrování, garantování a pojíšlování exportu za podmínek srovnatelných se zahraniční konkurenčí - jak to vláda již dlouho slibuje a málo přesvědčivě a s nedostatečnými prostředky uskutečňuje - považujeme za samozrejmý a nezbytný, ale nikoli dostačující předpoklad. Považujeme za naléhavé - zejména v podmírkách slabnoucího proexportního působení kursové politiky - rovněž daňové zvýhodnění exportní výkonnosti především kvalifikovaného, ekologicky šetrného exportu (podle jednotných kritérií exportní výkonnosti a sofistikovanosti exportu, tedy exportérům s vyšším podílem přidané hodnoty nebo dosahujících vyšších kilogramových cen).

Současně považujeme za naléhavé podpořit ekologicky šetrné strukturální přeměny ekonomiky i znevýhodněním ekologicky, zejména energeticky náročných výrob - a tím i exportu - ekologickou daní.

Na druhé straně považujeme za nezbytnou dočasnu ochranu domácího trhu (zejména netarifní, včetně zpřísňení ekologických a hygienických norem i zákazu dovodu odpadků).

Přípravu naší integrace do Evropské unie bychom neměli omezit na přijetí technických a právních norem, ale zaměřit ji zejména z jedné strany na vytváření předpokladů konkurenceschopnosti našich podniků již v přípravném období na naše plné členství v EU a z druhé strany na úsilí o vyjednání příznivých podmínek pro toto období - především asymetrie ochrany trhu v naš prospěch - obdobně dosavadní praxi EU vůči nám, a to při dodržování podmínek WTO (Světové obchodní organizace).

Podporu zahraničních investic a podnikání v zahraničí

Považujeme za účelnou i cílenou podporu vstupu zahraničních investic v souladu se strate-

gickými zájmy České republiky zejména na modernizaci a rozvoji sofistikovaných výrob a technologií. Podpořit obdobně podnikání českých subjektů v zahraničí.

Podpora restrukturace velkých podniků

Hospodářská politika by měla podpořit tržně konformními nástroji programovou restrukturalizaci a sanaci rozhodujících velkých podniků ve spojení s programem překonání masové platební neschopnosti podniků (při zohlednění rozhodující úlohy komerčních bank, jež již disponují k tomu potřebnými rezervami), protože osud těchto podniků rozhoduje o osudu celých odvětví a i dosavadní vláda je již i proti své vůli nucena k řešení jejich situace, ale činí to nekoncepčně a nahodile.

Podporu malému a střednímu podnikání a regionům

Hospodářská politika by měla napomáhat rozvoji a kultivaci malého a středního podnikání dočasným daňovým a úvěrovým zvýhodněním jejich technického rozvoje, investování a vytváření pracovních příležitostí, zjednodušením daňové administrativy, poradenstvím a ochranou proti monopolům.

Obdobně by měla hospodářská politika napomáhat řešení situace problémových regionů s využitím iniciativy regionálních a obecních samospráv.

Specifickými součástmi obecné průmyslové politiky jsou energetická a stavební politika.

IV.2.f.α. Energetickou politiku

orientujeme především na snižování energetické náročnosti prosazovanou nejen vůči podnikům, ale i vůči domácnostem.

Pokud jde o rekonstrukci stávajících kapacit a budování nových, orientujeme se v první řadě na zdroje maximálně šetrné k životnímu prostře-

dí. K tomu patří i maximální podpora všem prostředkům snižování emise plynů způsobujících skleníkový efekt a znečišťujících ovzduší, např. instalaci odsířovacích zařízení do tepelných elektráren. Jednou z podmínek zde je bránit účinnou státní regulací monopolnímu postavení podnikání v energetice.

IV.2.f.β. Stavební politiku

odvozujeme od respektování a podpory probíhajícího poklesu podílu stavebních prací na celkových investicích, který představuje zdravý přesun důrazu na vybavení výrobními fondy. Nároky nových investic ve zpracovatelském průmyslu, peněžnictví, službách a státní správě již umožnily obnovu růstu ve stavebnictví, byť dosud nedosáhlo úrovně roku 1990. Spolu s rozestavěnými ale nezastavenými stavbami, zanedbanými opravami a nároky na údržbu budov tak vznikl značný prostor pro uplatnění stavebních firem.

Kapacita českého stavebnictví je dostačující, vytvořila se již i specializační a velikostní struktura, umožňující reagovat na poptávku pružněji než v jiných odvětvích.

Navíc pokládáme za nutné

- ✿ obnovit a koordinovat stavební výzkum, vývoj, normování, zkušebnictví a informatiku,
- ✿ podpořit rozvoj výroby i recyklace stavebních hmot a materiálů, udržet ložiska surovin v domácích rukách a obnovit geologický průzkum,
- ✿ racionalizovat stavební legislativu, zejména stavební řízení a povinnosti dodavatelů energie, vody apod. pro stavby.

IV.2.g. Zemědělská politika

Zemědělská provozovába je součástí širšího krajinotvorně-potravinářského komplexu, který si ce produkuje potraviny či suroviny pro jejich výrobu, současně však vytváří a udržuje kulturní krajinu. Jeho rozvoj není jen podmínkou hospodářského růstu, ale samotného přežití společnosti.

Zemědělská politika jakožto řešení problémů tohoto komplexu proto patří mezi naše priority.

Její smysl lze shrnout do hesla "Efektivní výroba potravin ve zdravé a esteticky řešené krajině". Jejimi principy jsou

- respektování biologického charakteru a ekologických hledisek zemědělské prrovýroby, tj. podpora intenzivní výroby v oblastech, kde to přírodní podmínky umožňují a naopak útlum intenzity a restrukturalizace v oblastech, kde by mohla poškozovat životní prostředí nebo je výroba nerentabilní,
- právo zemědělců na přiměřený výnos z prrovýroby a na úhradu nákladů spojených s tvorbou i údržbou kulturní krajiny, stabilizující osídlení venkova vyrovnaným jeho úrovně s městskou.

Těchto cílů dosáhneme standardními metodami hospodářské politiky vyspělých zemí, zejména

- stanovením prahu potravinové bezpečnosti, tj. objemu produkce základních potravin z domácích zdrojů,
- udržováním cenové dostupnosti potravin jednak přímými dotacemi prrovýrobcům, jednak vyrovnaným jejich podnikatelského znevýhodnění levnějším úvěrem a selektivně nižším zdaněním,
- vracením části zisku zpracovatelských podniků do prrovýroby majetkovou účastí prrovýrobců na nich.

Práh potravinové bezpečnosti nesmí vycházet ze současného omezení poptávky po potravinách úpadkem kupní síly obyvatelstva, nýbrž z potenciální budoucí spotřeby potravin na úrovni vyspělých států Evropy. I po této stránce jsme rozhodnými stoupenci evropské integrace a odmítáme romanticko-utopické představy tzv. vládní koncepcie zemědělské politiky, dle které je třeba "bojovat s protekcionismem", tj. právě s principy zemědělské politiky Evropské unie. Byť se to vládě nelibí, Česká republika se bude přizpůsobovat pravidlům Evropské unie a nikoli naopak.

Součástí přizpůsobení podmínkám, které budeme muset dříve či později chtě nechtě respektovat, je i revize agrární politiky všech vlád po roce 1990, která svou celkovou koncepcí, závazky vůči Mezinárodnímu měnovému fondu a přenesením restitučních závazků státu na družstva vyvolala ztrátovost zemědělské prrovýroby. Znamená to především

- zastavit odliv kapitálu ze zemědělství v důsledku restitučních náhrad a rentiérských nároků z majetkové transformace,
- odstranit cenový nepoměr mezi prrovýrobcí a dodavateli vstupů,
- snížit neúměrné daňové zatížení a úrokovou míru,
- skoncovat s tlakem na snižování nákladů za každou cenu, včetně nákladů nutných na udržení výrobního potenciálu půdy a fixního kapitálu.

Racionální zemědělská politika naopak předpokládá v prvé řadě zvýšit absolutní objem investic do zemědělství, preferovat jejich využití k restrukturalizaci celého krajinotvorně-potravinářského komplexu a vlaštnických poměrů v něm. Je tedy nezbytné

- přizpůsobit dotační politiku pravidlům států Evropské unie a zajistit konkurenceschopnost i ekonomickou stabilitu zemědělství jejím rozměrem, odpovídajícím přijatým mezinárodním dohodám,
- při poskytování dotací odstranit jakoukoli diskriminaci. Rozhodující musí být kvalita podnikatelského zámeru, beroucí v potaz nejen čistě zisková hlediska, ale i potřeby udržení osídlení a životního prostředí v daném místě či regionu,
- hradiť náklady zemědělských prrovýrobců na tvorbu a údržbu kulturní krajiny z celospolečenských prostředků v souladu s filosofií podpor z tzv. "zeleného boxu" dohod GATT, neomezovat tuto podporu pouze na oblasti se zhoršenými podmínkami hospodaření, ale diferencovat ji,
- s pomocí Fondu životního prostředí ČR vracet formou ekologických investic do země-

- dělství část poplatků, vybraných za znečišťování ovzduší a životního prostředí,
  - podporovat investice, řešící využití odpadů zemědělské pravovýroby,
  - zvýšit objem úvěrů poskytovaných zemědělské pravovýrobě; s pomocí Podpůrného a garančního fondu zajistit levnější úvěr a změnit strukturu těchto úvěrů ve prospěch úvěrů dlouhodobých a střednědobých, včetně hypoteckárních,
  - řešit problematiku odpisů i v zemědělské pravovýrobě tak, aby byla umožněna alespoň reprodukce základních výrobních prostředků, odpovídajících současným technologickým a technickým trendům,
  - obnovit trh s půdou tak, aby ji mohli pomocí dlouhodobých úvěrů získat dnešní nájemci.
- a proto prosazujeme jeho urychlené schválení. Dále za předpoklad pro dosažení tohoto standardu pokládáme:
- stanovení termínu "restituční tečky" a rozhodnutí o zbývajících nárocích, nároky Římskokatolické církve ČSSD odmítá
  - zachování rozhodujícího podílu lesů ve vlastnictví státu
  - vytvoření soběstačných lesních celků (sdrožováním lesů drobných vlastníků)
  - kompenzaci vnějších vlivů a omezení vlastníkům lesů (imisní škody)
  - ustavení funkční státní správy lesů, kontroly, zavedení fondu pro zvelebení lesů a účelné dotační politiky.

IV.2.h. Dopravní politika

Za těchto podmínek lze omezit odčerpávání kapitálu ze zemědělství formou nájemních poplatků, překonat atomizaci půdní držby a snížit nebezpečí devastace půdního fondu, který je třeba chránit nejen co do rozlohy, ale jako ekosystém.

Ke stabilizaci cen potravin na úrovni dostupné pro všechny spotřebitele a současně pokryvající nutné náklady je nezbytná regulace trhu, odstraňující přičiny, nikoli jen důsledky výkyvů dodávek i cen. Musí tedy být koncipována na základě studií dlouhodobého vývoje nabídky a poptávky a také být nejen na straně nabídky, ale i poptávky uplatňována. Státní fond tržní regulace je nezbytné propojit s fondem Státních hmotných rezerv, dát mu možnost nejen odstraňovat přebytky, ale také přímo nebo prostřednictvím jiných institucí vytvářet zásoby pro doby nedostatku a uvádět je za nich na trh.

IV.2.g.α. Lesnická politika

Trvalý rozvoj lesů a lesního hospodářství není myslitelný bez respektování principu komplexního využívání produkční a ostatních funkcí lesa, které z hlediska celospolečenského jsou v českých zemích důležitější než produkce dřevní hmoty. Garantem tohoto funkčního komplexu lesa, podle evropského standardu, se stane zákon o lesích

Důležitost dopravní politiky je dáná již polohou českých zemí uprostřed Evropy. Rozbitím Československa jsme sice přišli o tak důležité výhody, jako je přístup k Dunaji, prosperitu našeho hospodářství však nadále významně ovlivňuje schopnost či neschopnost využít značný počet významných cest.

Tyto cesty je však třeba nejprve zprůchodnit na úrovni současných požadavků, což předpokládá - neprodleně opravit škody na nich a jejich zářízení a napravit i další důsledky zanedbané údržby, - stanovit nezbytný objem finančních prostředků k tomu potřebných a tyto náklady přiměřeně promítnout do zpoplatnění domácích i zahraničních uživatelů místo do obecných daní a fakticky tak přijmout zásadu nediskriminace, dle níž si každý uživatel dopravních služeb mj. hradí náklady včetně podílu nákladů dopravní cesty a nákladů z ochrany životního prostředí, - tyto prostředky převést do zvláštních dopravních fondů, nebo účelově vázané části státního rozpočtu, aby se jejich jiným použitím neprohlubovala devastace infrastruktury a progresivně neprohlubovalo vnitřní zadlužení státu, - vytvářet se sousedními státy místní dopravní systémy, případně též zakládat mezinárodní podniky, zejména v souvislosti s pro-

jemekem kombinované dopravy evropských železnic bez hranic.

Tato aktivita ale může být korunována úspěchem jen pokud se stane součástí dlouhodobé koncepce fungování a rozvoje jednotlivých druhů dopravy, obsahující i rozbor jejich nákladů, cen a financování dopravních prostředků, cest a zařízení ve struktuře cenových kalkulací dle evropských standardů. To zahrnuje i převzetí definice břemen služeb ve veřejném zájmu (které nemohou mít hrazeny veškeré náklady přímými uživateli a musí být tedy dotovány) z norem Evropské unie a následnou konkretizaci pravidel pro úhradu břemen z veřejných služeb pro všechny druhy dopravy, jichž se týkají. Jedině tak lze získat prostředky na obnovu a rozvoj infrastruktury ze západoevropských zdrojů v rozsahu úměrném úhradě za nezpoplatnitelné důsledky tranzitní dopravy sjednocující se Evropy. Do té doby budou zvýhodňování zahraniční dopravci a český daňový poplatník ponese břemena negativních důsledků sjednocování Evropy.

K eliminaci těchto důsledků je též nezbytné urychleně splnit závazky převzaté z Evropské dohody s Evropskou unií, tj. přijmout pravidla vstupu na dopravní trh a fair konkurence na něm dle evropských norem, neboť praktiky dosavadního podnikání hrozí vyloučit českou dopravu ze zahraničních trhů. Zejména skutečnost, že k oprávnění provozovat ji se u nás nevyžaduje přiměřené finanční zajištění, je chápána jako státem organizované podnikání s důvěrou spotřebitelů, přičemž absence povinného pojištění (jmenovitě železničních podniků) proti škodám vylučuje jejich účinnou ochranu a současně umožňuje nekalou konkurenci směšováním nevyhnutelně dotovaného podnikání s infrastrukturou a podnikání s provozem.

Proto pokládáme za nutné pozastavit další privatizaci dopravy do vypracování pravidel respektujících evropské podmínky podnikání v tomto odvětví a vylučujících též nekalé praktiky při zakázkách na práce a služby. Stát se nesmí zbavovat odpovědnosti jak za poměry v dopravě, tak za přiměřenou úroveň dopravních služeb a jejich dopa-

dy na přírodní i sociální rozměry životního prostředí. Kromě již uvedených opatření to znamená zejména podporovat tarifní, daňovou a případně i dotační politikou veškerou hromadnou a veřejnou osobní dopravu proti individuální.

Naše dopravní politika tak stojí na důsledném uplatňování zásady přijaté na 2. Panevropské dopravní konferenci roku 1994, jejíž deklaraci podepsal i představitel dnešní české vlády: "Tolik tržních principů v dopravě, kolik je možné, tolik zákonních a správních omezení, kolik je zapotřebí".

V. OCHRANA SPOTŘEBITELE: součást moderní tržní ekonomiky

Ochrana občana - spotřebitele musí čelit nerovnováze v ekonomických podmínkách, úrovni vzdělání a schopnostech dohadování. Spotřebitel má právo přístupu k bezpečným a zdraví neohrožujícím výrobkům a službám, právo na podporu a ochranu svých ekonomických zájmů, na přístup k náležitým informacím umožňujícím zasvěcený výběr zboží a služeb podle individuálního přání a potřeb. Spotřebitel má rovněž právo na vzdělání, existenci efektivních způsobů řešení stížností a reklamací.

V souladu s mezinárodními principy je i vláda odpovědna za přijímání přiměřených opatření, zákonních systémů, bezpečnostních předpisů a vedení evidence o bezpečnosti výrobků a služeb. Musí usilovat o to, aby spotřebitelé za své ekonomické zdroje obdrželi optimální prospěch. Proto budeme usilovat o vyhovující normy v této oblasti, o mravné obchodní praktiky, informativní marketing a ochranu proti praktikám, které by mohly ohrozit ekonomické zájmy spotřebitelů na trhu a uplatnění jejich práva na výběr na tomto trhu.

Budeme podporovat poctivou a účinnou konkurenční politiku, která umožní spotřebiteli co největší výběr mezi zbožím a službami za nejnižší cenu. Budeme prosazovat takovou politiku, která jasně stanoví odpovědnost výrobce za zajištění přiměřené trvanlivosti, užitnosti a spolehlivosti zboží a jeho způsobilost sloužit účelu, pro který je určeno.

Budeme podporovat programy vzdělávání a informovanosti spotřebitelů, které budou zahrnovat

- a) otázky zdraví, výživy, prevence chorob působených potravou a falešným potravinám,
- b) upozornění na rizika spojená s některými výrobky (farmaka, alkohol, tabák),
- c) informace o váhách, mísách, cenách a jakosti, podmínkách úvěru a dostupnosti výrobků,
- d) informace o výrobcích a službách, které jsou v rozporu s ochranou životního prostředí.

Ochrana spotřebitele nemůže být úspěšná, pokud se omezí jen na zásahy orgánů veřejné správy. Budeme proto podporovat vznik spotřebitelských organizací a usilovat o spolupráci s již existujícími, jako je tomu v případě Sazvu na ochranu nájemníků. Chceme být nápomocni i při organizaci jejich činnosti, pro kterou pokládáme za nejdůležitější vypracování a realizaci programů vzdělávání spotřebitelů.

VI. EKOLOGICKÁ POLITIKA: za trvale udržitelný život

Ekoekologická politika prostopuje veškerý náš program proto, že je neodlučitelná od našeho solidaristického přístupu k lidské společnosti jako celku, který se může trvale rozvíjet, jen pokud zároveň zlepšuje své životní prostředí.

Ochrana životního prostředí je vedle hospodářského rozvoje a rozvoje sociální sféry jedním z pilířů naší politiky. Cháperme ji jako realizaci lidské odpovědnosti za udržení podmínek pro přetrvalí život na Zemi, do nichž svou činností chtě nechť zasahujeme. Některé z těchto zásahů mohou mít nevratnou povahu, náprava jiných je obtížná. Vycházíme proto z principu předběžné opatrnosti a nutnosti co nejvíce včleňovat lidské aktivity do dynamické rovnováhy společnosti a biosféry při zachování co největší rozmanitosti.

Tržní ekonomika musí být zasazena do rámce závazných ekologických pravidel chování včetně nástrojů negativní i pozitivní motivace ekonomických subjektů k jejich celkově ekologicky příznivému chování. Bez kvalitní a koordinované průmyslové, zemědělské, energetické a dopravní politiky nemůže být ekologická politika nikdy úplná a dostačně účinná. Dnešní neuspokojivý stav je toho jednoznačným důkazem.

Ekologizace neznamená popření tržního systému, nýbrž obohacení tradičního zabezpečení jeho chodu novými zřeteli. Rovnováha mezi vlastnickými právy a veřejným zájmem se tak v souladu s nepochybným trendem vývoje rozvinuté společnosti obnovuje na vyším stupni.

V naší makroekonomicke politice to znamená prosazování změny daňových pravidel. Podstatou námi navrhované reformy je postupné přerozdělení daňového výnosu ve prospěch ochrany životního prostředí a ekologizace lidských aktivit, např. do projektů bezodpadových technologií, recyklace a zpracování odpadů a do snižování energetické náročnosti. Poplatky a sankce v oblasti životního prostředí odmitáme redukovat na pouhé finanční "odpustky". Musí být upraveny tak, aby skutečně hrály roli účinného motivačního prostředku k ekologickému chování.

Historicky vzniklé škody na životním prostředí pokládáme za specifický druh vnitřního státního dluhu. K jejich nápravě chceme přednostně použít výnosy z privatizace státního majetku, které se dnes spotřebovávají v rozporu s přijatými zákony na jiné účely. Nezvyšovat dále tento dluh poklá-

dáme za jednu z nejdůležitějších priorit státní politiky.

Respektujeme mezinárodní povahu problematiky životního prostředí. Prosazujeme proto urychlené sladění našich právních norem s předpisy běžnými ve státech Evropské unie a doporučeními OSN. Požadujeme přísné dodržování veškerých závazků, plynoucích pro naši republiku z mezinárodních dohod v oblasti životního prostředí.

Hlavními úkoly v ochraně životního prostředí jsou:

- další rozvoj ekologické legislativy, navazující na pokrok dosažený v letech 1990 - 92,
- důsledné prosazení zásad obsažených v zákoně o životním prostředí do praxe (znečisťovatel platí, zásada předběžné opatrnosti a principu náhrady ekologické újmy tím, kdo ji způsobil),
- zvýšit využití veřejných rozpočtů na ochranu životního prostředí,
- přeměna Ministerstva životního prostředí v účinný řídící orgán ochrany životního prostředí a následné vrácení jemu odňatých kompetencí.

V souladu s naší vizí občanské společnosti prosazujeme širokou účast všech zainteresovaných na rozhodování o problematice životního prostředí. Jedná se především o účastenství ve správném řízení, zejména v územním a správním rozhodování. Rovněž je třeba prohloubit a zdokonalit proces posuzování vlivů na životní prostředí. Pokládáme za nutné vytvořit k tomu podmínky zákonem o veřejném přístupu k informacím o něm, a to alespoň na úrovni vyžadované Evropskou unií od členských států. V případě projektů, přesahujících svým dopadem a významem běžné hranice, pak lze odpovědně využít nezbytných prvků přímé demokracie. Ekologizace politiky není popřením demokracie, ale jejím rozvinutím.

VII. SOCIÁLNÍ POLITIKA: sociální práva nejsou darem vlády

Cílem naší sociální politiky je vytvoření takového společenského klimatu a jemu odpovídajícího souboru zákonů i dalších legislativních norem, který by v souladu s humanitárními trendy naší doby dával každému poctivému a slušnému člověku možnost žít se svou rodinou v hmotném dostatku, pocitu bezpečí, jistoty a v důvěře ve stát i občanskou solidaritu v případě nouze. Tímto rámci a sítí institucí, realizujících principy z nichž vychází a poskytujících individuální ochranu lidem dle nich jednajícím, zajistíme prostor, aby se každý člověk mohl aktivně účastnit vytváření prostoru své sociální jistoty.

Politika v sociální oblasti musí občanům napomáhat k získání spravedlivé odměny za práci a uplatnění jejich kvalifikace. Každý musí mít právo získávat obživu ve svobodně zvoleném zaměstnání, právo na pomoc při hledání práce, na podporu v nezaměstnanosti a možnost rekvalifikace. Zvláštní pozornost si zaslouží pomoc při hledání práce občanům zdravotně postiženým. Horní hranicí pro plnou invaliditu je pro nás ztráta 66 % pracovní schopnosti, jak je obvyklé v civilizovaných zemích.

Stát a obec musí zaručit všem, kdo se ocítou v hmotné či sociální nouzi, podporu a pomoc tak, aby se ze svých potíží mohli vymanit každý, kdo je toho schopen.

Každý občan má nezadateelné právo na svobodnou volbu kdy a kolik dětí chce přivést na svět s vědomím odpovědnosti za ně. Stát musí spolu s dalšími institucemi vytvářet potřebné podmínky pro zakládání domácností mladých manželů a pro odpovědné rodičovství všech svých občanů. Proto je nutnou součástí činnosti v sociální oblasti podpora státu a obce i těm rodinám, které mají příjemy nad hranicí životního minima. Do sociální

oblasti vedle sociálních dávek, poradenství a právní ochrany patří i pěstování úcty ke staréři, k mateřství i k rodičovství, ochrana dítěte a vytváření solidárních vztahů mezi občany.

Sociální politika demokratického státu musí být otevřená, oproštěná od kabinetních, subjektivních rozhodování, všem srozumitelná a s možností uplatnění názorů a kontroly těch, jichž se týká. Transformace české ekonomiky vyžaduje i odpovídající změny v sociální sféře a to včas a v potřebném rozsahu.

Za důležitý pilíř demokracie považujeme uplatnění pojíštěnců v rozhodování o důchodovém a nemocenském pojíštění. Tato odložená spotřeba se musí pociťovat vracet lidem kterým patří, nebo musí být využita pro vytvoření rezerv pro budoucí období. Rovněž v ostatních sférách sociální politiky chceme, aby bylo pro každého srozumitelné, kdy a za jakých okolností a podmínek mu stát či obec musí pomáhat, kam se obrátit o radu a kde mu bude poskytnuta ochrana.

Každá řádně vedená sociální politika je zakotvena v několika sférách. První je stát, pokud ovšem nemá paternalistický charakter. Musí naopak poskytnout občanům vše možnosti ovlivňovat sociální politiku, která se jich bezprostředně dotýká. Druhou jsou od státního rozpočtu oddělené pojíšovací fondy, spravované demokraticky zvolenými zástupci pojíštěnců. Dalším významným momentem skutečné demokracie i občanské solidarity jsou nezisková sdružení, zaměřená na doplňkovou sociální činnost. Jejich rozvoj dává prostor k dobrovolné činnosti, k dobrovolnému přerozdělování prostředků mezi obyvatelstvem. Nelze je však využívat jako náhradu za profesionální sociální pracovníky. Mezi centrálně řízenými institucemi a dobrovolnými sdruženími pak ještě může dobře fungovat obecní instituce, kde se sblížuje zájem jednotlivce či malé skupiny s činností obecního zastupitelstva.

Ve všech těchto sférách dochází k určitému uplatňování občanské solidarity, k vytváření pocitu odpovědnosti občana za sebe i za své okolí a odpovědnost zvoleného zástupce za sociální

rozvoj v okruhu jeho působnosti. Konečně je tu i důležitá zpětná vazba v působení a kontrole občanů vůči státním úředníkům a státních úředníků vůči občanským sdružením.

Vedle základních zákonů týkajících se důchodového pojíštění, státní sociální podpory a sociální pomoci jsou nutné i nový zákoník práce, nová úprava rodinného práva a zákonná úprava ochrany dětí a mládeže.

V tradicích našeho národa nelze připustit, aby lidé klesali do nezaviněné nouze, nebo aby nebyli schopni se ze sociálně obtížných situací dostat na úroveň poměrů odpovídajících lidské důstojnosti, a to jak v rodině, v osobním životě, tak i v zaměstnání.

Základní podmínkou pro zajištění ve starí, při invaliditě, při ztrátě živitele, v mateřství i v nemoci je rozvoj veřejných pojíšovacích systémů s garancí státu, v nichž má obyvatelstvo především jištění pro případ možných a očekávaných složitých sociálních situací. Tyto systémy pak musí doplňovat státní sociální podpora těm, kdo se stávají potřebnějšími než ostatní, a to zejména v určitém období životního cyklu. Zde je sociální závazek státu, zejména k rodinám s dětmi, ale i k některým dalším skupinám.

Pro oblast státní sociální podpory i pro další součást - sociální pomoc, na níž se bude významně podílet obec - budou budovány sociální úřady, které dostanou celou řadu úkolů. Zde bude totiž docházet k posuzování nároků na sociální pomoc, zde by měla být právní poradna i informační středisko. Na kvalitě náročné práce této instituce bude velmi záležet. Jedině při plné informovanosti lze dosáhnout toho, aby nikdo, kdo pomoc potřebuje, nebyl opomenut. Proto také zde půjde o rozvoj neziskových sdružení a organizací, doplňujících obecní a státní sociální pomoc.

Navrhujeme tedy jako konkrétní opatření

- podporu rodin s dětmi prostřednictvím rodinných přídatků, mateřského příspěvku a pořodného, nevázaných na výši příjmů,

- zabezpečení takové výše důchodů ze základního systému, aby člověk pracující poctivě po celý život měl zajištěnu slušnou životní úroveň, k případnému připojištění se mohl dobrovolně rozhodnout a nebyl k němu nucen,
- valorizovat důchody podle růstu reálných mezd, aby růst životní úrovně důchodců zamezil prohlubování propasti mezi nimi a ekonomicky činným obyvatelstvem,
- zajištění skutečné garance před hmotnou a sociální nouzí zvyšováním hranice životního minima a minimální mzdy,
- organizaci sociální pomoci tak, aby neponižovala své příjemce, tj. ochranu důstojnosti člověka v obtížné sociální situaci,
- podporu dobrovolných občanských sdružení, působících v sociální oblasti,
- vytvoření Sociální pojišťovny, oddělené od státního rozpočtu a demokraticky spravované zástupci pojistěnců při garanci státu za zákonné nároky občanů,
- efektivní vstup zaměstnavatelů do připojišťovacího systému daňovým zvýhodněním jejich příspěvků do důchodových fondů,
- plnou informovanost o sociální situaci obyvatelstva, veřejnou diskusi o návrzích sociálních zákonů, plnou komunikaci s odbory,
- veřejnou kontrolu sociálních úřadů zástupci občanů prostřednictvím obecních samospráv a sociálních partnerů.

VIII. BYDLENÍ: jedno ze základních lidských práv

Bydlení má v souboru lidských potřeb zvláštní postavení. Patří k základním předpokladům pracovní výkonnosti, lidské pohody, štěstí a sociální jistoty jednotlivce a tím i politické stability společnosti. Zcela mimořádný význam má pro vznik a upevňování rodiny a výchovu dětí. Bez bydlení

se člověk stává bezdomovcem, což vede k vykořenění a rozpadu osobnosti a rozšírování společensky patologických jevů jako je potulka, prostituce, kriminalita atd., které ohrožují každého z nás a celou společnost. Vzdát se možnosti ovlivňovat využívání, udržbu, tvorbu a obnovu bytového fondu je pro společnost neúnosné.

Bytovou otázku nelze řešit bez trhu, samotný trh ji však v žádné zemi nevyřešil. Podstatou trhu s byty vyžaduje regulovaný trh a to nejen v zájmu nájemníků, ale i ochrany hospodářské soutěže. Vyloučení nekalé soutěže jako důsledku zneužívání monopolního postavení pronajímatelů a nepružnosti trhu s byty je v zájmu nájemníků i pronajímatelů.

Regulaci trhu nerozumíme regulaci nájemného navýky a za každou cenu. Nejsme proti deregulaci nájemného. Plošné zvyšování nájemného a ještě více dalších nákladů na bydlení, uplatňované vládou, je však způsob sociálně necitlivý a nerespektující objektivní kritéria nákladů na bydlení. Na nájemníky se tak přenáší povinnost platit za chybou vlády, která neuvaženou liberalizací cen služeb udělala z bytového fondu ztrátový majetek.

Za této situace je prioritou naší bytové politiky udržet možnost bydlení pro sociálně slabší domácnosti, zejména mladé rodiny s dětmi a důchodce. Požadujeme proto nahradit příspěvek na nájemné příspěvkem na náklady na bydlení, poskytovaný tém, jejichž příjem dosahuje nikoliv jen 1,3 násobek, ale 1,6 násobek životního minima. I poté budeme ovšem prosazovat, aby deregulace nájemného probíhala v návaznosti na vývoj příjmů domácností.

Dalším krokem k vytvoření civilizovaného, tj. regulovaného trhu s byty bude přijetí zákona na ochranu nájemních vztahů, který představuje základní kámen právní úpravy bydlení ve všech zemích se sociálně tržní ekonomikou a demokratickým právním rádem. Jeho účelem je vyvážená ochrana zájmů nájemníků a pronajímatelů. Spolu s ním prosazujeme i moderní zákon na ochranu

bytového fondu, aby nadále nedocházelo k převodům bytů na jiné účely bez náhrady.

Nedlouhou součástí naší koncepce legislativního zabezpečení regulace trhu s byty je též odpovídající postavení a uspořádání orgánů státní správy i místní samosprávy, zahrnující posílení kompetencí místních orgánů správy a samosprávy oproti orgánům centrální státní byrokracie.

Spoléháme i na samosprávu občanů v bezprostředním hospodaření s bytovým fondem, a to osvědčenou formou bytového družstevnictví. Jeho rozvoji přikládáme velký význam a vyzýváme občany, kteří koupí byty do vlastnictví, aby zakládali malá družstva, nejvhodnější a nejlevnější způsob správy bytového fondu.

Všechna tato opatření však mohou uspokojivě fungovat jen za předpokladu obnovy bytové výstavby, do které je třeba znova zapojit státní rozpočet.

Program obnovy bytové výstavby se tak může stát významnou složkou obnovy růstu národního hospodářství a řešení sociálních problémů.

IX. ZAMĚSTNANECKÁ A ODBOROVÁ POLITIKA: hájit zájmy lidí práce

Námezdní práce je hlavním zdrojem obživy převážné časti našich občanů. Uzavřít pracovní smlouvu je nezadatelným právem každého jednotlivce - a potud je jeho soukromou záležitostí. Státu náleží chránit práva občana, která mohou být v pracovním procesu ohrožena.

Zaměstnaneckou politiku stavíme především na zavedení účinného systému kolektivního vyjednávání, regulaci podmínek na trhu práce, právní garanci uzavřených dohod a rychlém vyřizování pracovněprávních sporů. Podporujeme rozvoj

participativních systémů řízení a humánních metod personalistiky.

Kolektivní vyjednávání musí zajistit nejen slušný standard pro všechny, ale i dosažení rovnováhy individuálních skupinových a celospolečenských zájmů a být nástrojem sociálního smíru. Předpokladem je přiznání stejné závažnosti jak sociálním, tak i ekonomickým aspektům.

Uzavírání kolektivních smluv v nadpodnikové oblasti a tripartitní jednání na vládní úrovni považujeme za významný nástroj hospodářské politiky. Podmínkou je široký a trvalý dialog sociálních partnerů a jejich odborných týmů.

Usilujeme o prosazování závazných zásad sociálního a pracovního práva Evropské unie. Podporujeme upevnění právní síly kolektivních smluv vyššího stupně podle zásady, že odlišná práva v nižších kolektivních smlouvách je možné založit jen potud, pokud nebudou znamenat neprospěch zaměstnanců ve srovnání s právy a povinnostmi, založenými právní úpravou a ve sjednaných vyšších kolektivních smlouvách.

Za hlavního mluvčího zaměstnanců považujeme nezávislé, samostatné odbory, které jsou pro výkon této funkce nejlépe vybaveny a jsou reálnou silou s mezinárodními vazbami. Zpochybňování jejich vyjednávací legitimity i každý mocenský zásah oslabující jejich roli narušuje rovnováhu mezi sociálními partnery a zvyšuje latentní nebezpečí sociálních konfliktů. Odbory nejsou omezenou dílčí skupinou, ale významným článkem zaměstnaneckých vztahů. Musí jim proto zůstat zachováno právo vyjednávat a uzavírat kolektivní smlouvy, zejména v nadpodnikové oblasti.

Uznáváme nezbytnost zásadní přestavby pracovněprávních vztahů. Jsme pro vypracování nového uceleného kodexu práce - Zákoníku práce.

Trváme na skutečnosti, že právo na práci je základním lidským právem garantovaným státem. Proto chceme, aby si všichni byli vědomi, že:

 trh práce má kromě ekonomického rozměru i rozměr sociální,

- problém nezaměstnanosti není problémem pouze ekonomickým a materiálním, ale zahrnuje i ztrátu sociální pozice ve společnosti a vytváří sociálně retardované skupiny,
- stálá hrozba ztráty zaměstnání má především u profesí s tvůrčím zaměřením a s týmovou prací demotivační a destimulující účinek,
- ztráta zaměstnání vede k celkové degradaci osobnosti.

X. RODINA A SPOLEČNOST: děti jsou naší budoucností

Nové podmínky ve společnosti přinášejí i nová práva a povinnosti mezi členy rodiny a mezi státem a rodinou. V minulosti se ekonomické aktivity žen staly nutností podmiňující životní úroveň rodiny. Nová společnost by měla umožnit ženě svobodné rozhodnutí, méně motivované ekonomickým tlakem, zda svou péči věnuje především dětem, nebo zda své vzdělání a zkušenosť bude více uplatňovat v hospodářském nebo politickém životě. Minulý právní systém zabezpečoval ženě plnou rovnoprávnost s muži. Ta však byla často porušována především v zaměstnaneckém poměru (feminizované obory činností s nízkým platovým ohodnocením).

Základním a klíčovým bodem rodinné politiky České strany sociálně demokratické jsou podmínky pro vytváření rodiny a její zdarný vývoj. Budeme podporovat takové aktivity, které umožní kvalitní péči o děti ženám věnujícím se svému zaměstnání včetně politické činnosti. To považujeme za základní předpoklad umožňující širší zapojení žen do rozhodovacích procesů.

Rodina nemá ovšem povinnosti jen ke svým dětem, ale také prarodičům. Budeme proto usilо-

vat o vytvoření takových podmínek, které umožní klidné stáří i těmto občanům, a to uprostřed rodiny nebo ve speciálních zařízeních o vysoké úrovni. U těch budeme prosazovat, aby byla provozována i nadále za účasti státu. Budeme usilovat o naplnění zásad přijatých úmluvou OSN o právech dítěte z r. 1991.

Proto navrhujeme:

- vypracovat zákon o rodině,
- odpovídající legislativní řešení postavení osamělých žen s dětmi,
- zachovat kvalitní nabídky jeslí a školek,
- zabránit sociálnímu propadu neúplných rodin a rodin s postiženými dětmi,
- zavést možnost zálohování výživného státem v případě, že jeden z rodičů neplní své povinnosti,
- legislativními prostředky omezit negativní působení sdělovacích prostředků a reklamy (pornografie, prostituce a používání drog) na děti,
- zkvalitnit činnost státní správy včetně vytvoření specializovaného orgánu v oblasti péče o děti a rodinu.

XI. ZDRAVÍ: pomoc nemocným a tělesně postiženým

Zdraví patří k hlavním předpokladům plnohodnotného života a k nejdůležitějším zdrojům bohatství společnosti. Proto je právo na ochranu zdraví součástí základních práv zaručených Listinou práv a svobod. Ochrana zdraví nemohou zajistit běžné tržní podmínky.

Navazujeme na program Světové zdravotnické organizace "Zdraví pro všechny do roku 2000". Našimi hlavními principy jsou solidarita a rovnost práv a příležitostí. Ve zdravotnictví se tyto tradiční hodnoty projevují zásadami všeobec-

né dostupnosti kvalitní zdravotní péče a její bezplatnosti, která může být uplatněna všeobecným zdravotním pojištěním.

Současný stav zdravotnictví vyžaduje zásadní změny, transformaci, která bude skutečně odpovídat potřebám občanů při respektování možností společnosti. Nemáme výhrady k výstavbě nových privátních nemocnic, nesouhlasíme však s privatizací zdravotnických zařízení, pokud vede k narušování běžné dostupnosti zdravotní péče. Dáváme přednost veřejným zdravotnickým zařízením.

Privatizace zdravotnických zařízení jejich prodejem nutně zbrzdí růst kvality zdravotnictví, neboť noví nabývatelé budou muset splácte budovy na úkor potřebných investic, zejména do zdravotní techniky. Ekonomickým tlakem budou nuceni poskytovat služby podle hlediska ziskovosti, tedy zaměstnávat "lacinější" méně zkušené a méně kvalifikované pracovníky a šetřit omezováním "málo ziskových" služeb. Míra zisku je při tom dána právními normami, které nezohledňují kvalitu zdravotní péče. Občané tedy budou muset zdravotnická zařízení znova zaplatit prostřednictvím svého pojistného, tentokrát ve prospěch soukromých majitelů. Garantem koncepční racionální organizace zdravotnictví musí být státní orgány. Chceme, aby ucelený systém zdravotní péče byl zakoven v základním zdravotnickém zákoně.

Samotné zdravotnictví nemůže zásadně změnit zdravotní stav obyvatelstva. Ve vyspělých zemích se na něm podílí asi 20 %. Dalšími faktory jsou faktory životního úrovně, životního prostředí a stav školství.

Stát se musí v zájmu občanů podílet na financování účinných programů k omezení výskytu společensky závažných onemocnění, a to i prostřednictvím účasti nezdravotnických resortů. V oblasti životního prostředí zaváděním ušlechtělých paliv, čistěním vod, odstraňováním exhalací a zaváděním čistých technologií. Trváme na přísné nezávislé hygienické kontrole výrobků služeb a provozů. Nesouhlasíme s jejím odbouráváním

pod heslem svobody podnikání a s jejím podřizováním místní správě.

Pro zachování dostupnosti zdravotní péče budeme prosazovat neziskové pojištění a veřejná zdravotní zařízení.

Na prvním místě zájmu ČSSD stojí občan-pojištěnec. Proto je třeba, aby byl podíl mezi náklady a efektem co nejpříznivější. Je nesmyslné, aby platby občanů na zdravotní pojištění nepřímo plnily státní rozpočet a část zisku přesahující slušný výdělek zdravotníků unikala ze zdravotnictví. Toto uspořádání, jak jasně ukazují zahraniční příklady, vede ke zdražování zdravotnických služeb s rizikem zužování rozsahu pojištění garantované péče. Podporujeme proto formy veřejných zdravotních zařízení, v nichž jsou příjmy investovány zpět do zdravotnických zařízení. Vedle toho přirozeně mohou existovat zdravotnická zařízení komerční.

Budeme usilovat o vybudování sítě zdravotnických zařízení splňujících přísné požadavky kvality a rozsahu poskytované péče se zárukou uplatnění každého, kdo podmínky splňuje. Standardy péče zaručí dostatečný rozsah péče bez plýtvání, včetně doléčování a rehabilitace. Budeme podporovat tzv. primární péči co nejbliže nemocným, včetně domácí péče. Budeme podporovat doplnění sítě lékáren s pomocí obcí, ne-připustíme monopol distribuce léků. Budeme podporovat domácí výrobců leků a zdravotnické techniky, pokud budou garantovat nižší ceny při dodržení světového standardu kvality. Budeme podporovat regulaci cen leků tak, jak je to běžné v Západní Evropě.

Zachování kvality bude umožněno stanovením přísných podmínek pro provoz zdravotnických zařízení a výkon zdravotnického povolání s efektivními kontrolními mechanismy a garancí státu vedle kontrolních mechanismů pojišťovny zaměřených hlavně na ekonomické hledisko poskytování péče. Budoucí kvalitu ohrožují nízké mzdy zdravotníků odrazující nejschopnější zájemce od přípravy na zdravotnická povolání.

Odmítáme jako podvod propagaci výrobků a služeb, jejichž účinnost nebyla prokázána.

XII. ŠKOLSTVÍ: za moderní, demokratickou vzdělávací soustavu

Současná školní mládež bude zabezpečovat ekonomickou prosperitu, kvalitu života a blahobyt obyvatelstva (včetně stoupajícího počtu důchodců) v příštích desetiletích. Dorůstající generace má být připravena k tomu, aby se dokázala zodpovědně a demokratickým způsobem vyrovnat s politickými, hospodářskými a sociálními problémy budoucího života a vývoje společnosti. Postarat se o dostatečné a kvalifikované možnosti vzdělání a přípravy na povolání je tudíž pravořadým úkolem a příkazem solidarity s příštimi generacemi.

Možnost vzdělání pro všechny je neoddělitelná od zajištění životních šancí pro dorůstající generaci a péče o budoucí možnosti uplatnění v pracovním a společenském životě.

Možnosti vzdělávání dětí nesmí být závislé na penězence či bankovním účtu rodičů, ani na rozdílných regionálních podmínkách zájmu o vzdělání a přístupu k němu. Základní požadavek sociální demokracie zní: Stejně vzdělávací šance pro všechny!

Požadujeme udržení a v odůvodněných případech doplnění sítě institucí, zajišťujících především pro žáky základních škol možnost mimoškolních vzdělávacích a výchovných aktivit. Tyto instituce mají velký význam i pro prevenci kriminality dětí a mladistvých.

Naše vzdělávací soustava naléhavě vyžaduje zásadní reformu. Její pojetí a vůle i schopnost k prosazení musí pramenit ze širokého souhlasu

a účasti veřejnosti zejména rodičů a podpory učitelů.

Pokládáme vzdělávání za jednu z klíčových oblastí, do níž je nezbytné soustředit disponibilní zdroje. Nestačí kompenzovat pokles reálné hodnoty rozpočtových výdajů, je bezpodmínečně nutné zajistit jejich soustavný růst. Především musí být udržena učitelská místa a v zájmu udržení a zvyšování kvality práce školy zabráněno odchodu učitelů ze školství a jejich nahrazování nekvalifikovanými silami s nižšími platy. Učitelé musí mít dostatečnou pedagogickou svobodu samostatně vybírat a určovat metodické zpracování, časové a organizační uspořádání výukových obahů, daných ústředně stanovenými standardy.

Požadujeme pro všechny děti povinné bezplatné základní vzdělání s individualizovanými vzdělávacími programy a diferencovanou vzdělávací nabídkou, k níž patří také polytechnické obory. Výukový koncept základní školy by měl být vedle povinných obsahů rozšířen také o fakultativní nabídku - samořejmě s ohledem na únosnost a zatížitelnost žáků. Za organickou součást základního školství považujeme i základní umělecké školy.

Učňovské školství je nedílnou součástí školského systému. Vychovává více než 50 % dospívající populace a proto je nutné, aby stát garantoval širokou nabídku učebních oborů, nebyl iniciátorem jejího zužování a věnoval pozornost problematice učňovských pracovních míst.

Perspektivně požadujeme prodloužení období základního integrovaného vzdělávání, aby co nejvíce část mládeže měla příležitost získat středoškolské vzdělání a možnost pokračovat ve vyšších stupních vzdělávání. Žádáme stabilizaci vzdělávací soustavy s pružnými strukturami se zabudovanými mechanismy jejího organického vývoje a inovování, a takové institucionální uspořádání, v němž předčasně rozhodování mezi vstupem do učňovské přípravy (a výběrem povolání) a pokračováním ve vzdělávání jakož i omezení vyplývající z finanční situace rodiny jsou vyloučené. Bezplatné poskytování učebnic a škol-

ních pomůcek i dotované stravování pro žáky by mělo být součástí tohoto institucionálního uspořádání. V oblasti vyššího a vysokého vzdělávání se rozhodně stavíme proti jakékoli sociální segregaci a jejímu prohlubování systémem školného a dalších poplatků.

Soukromé a církevní školství by mělo vznikat a rozvíjet se v souladu se společenskou potřebou a na tržní bázi. V tomto sektoru vzdělávací soustavy nevylučujeme státní subvence, ale pouze na základě dlouhodobě prokazatelných mimořádných výsledků, či splnění předem známých podmínek. I zde však stát musí zůstat garantem úrovně a musí být zaručený veškeré možnosti kontroly zachovávání všech atributů moderního školství včetně důsledných sankcí při zjištěných nedostatcích. Bez státního souhlasu (uznání) by soukromé "podnikání" ve školství mělo být zakázáno.

Úkolem státu dále je, zaručit ideologicky neutrální vzdělávání a výchovu. Ve státním školství jsme proti náboženské výuce jakožto součásti curricula a proti jakýmkoli jiným aktivitám provozovaným na ideologické základně.

Jsme pro nezávislost veřejných vzdělávacích institucí počínaje základními a konče vysokými školami. Ředitelé škol musí být nezávislí na místní samosprávě, jejich jmenování a vyplácení má být záležitostí výkonné, efektivní, státní, školské správy, řídící se ve své činnosti odbornými hledisky a nepodléhající stranickopolitickým tlakům.

XIII. VĚDA: výrobní prostředek i součást duchovní kultury národa

Schopnost společnosti osvojovat si a nalézat nové poznatky, používat progresivní technologie a vychovávat odborníky na světové úrovni je za-

ložena na pozitivní politice v oblasti vědy a výzkumu. Tato schopnost je nezbytnou podmínkou pro vstup mezi vyspělé země, základním předpokladem obnovení a zvyšování hmotného bohatství státu.

Sociální demokraté považují za prvořadý úkol posilovat pěstování vědy a výzkumu na universitách a ostatních vysokých školách, protože jen tím je možné zajistit a zvyšovat úroveň vysokoškolského studia.

Pracoviště interdisciplinárního charakteru a zabývající se unikátní obory považujeme za vhodné sdružovat v badatelské instituci - Akademii věd ČR. Akademický základní výzkum by měl být orientován na:- obory, které jsou významné v hlediska národní kultury a tradic,- obory, jejichž rozvoj je důležitý jak z hlediska politických zájmů státu, tak z hlediska dlouhodobých koncepcí hospodářského rozvoje,- obory perspektivní z hlediska celosvětového rozvoje vědy. I v této oblasti musíme přistoupit na ofenzivní strategii. Je lepší získat náskok v perspektivních, dosud nerovnáutých oblastech, než jen neustále dohánět, co jinde už umí lépe.

Podporujeme co nejužší propojení vědy na vysokých školách a v Akademii věd a to jednak společnými grantovými agenturami, jednak zařazením obou typů institucí do jednoho rezortního ministerstva. Jsme přesvědčeni, že tím bude umožněna koncepční dělba práce i tolik potřebná pružná výměna pracovníků.

Zvláštní pozornost je nutno věnovat technologickému rozvoji. Jsme si vědomi, že nevytvoří-li stát prostředí příznivé pro vznik nových domácích technologií a pro příliv špičkových technologií ze světa, bude naše cesta směřovat spíše mezi země rozvojové než vyspělé. Proto ČSSD v oblasti aplikovaného výzkumu nebude spoléhat pouze na tržní mechanismy, ale bude usilovat o státní a regionální podporu při budování technologických parků a inovačních center, které by sloužily menším podnikatelům i velkým podnikům a které by také vytvářely nezbytnou podmítku pro restrukтуrizaci průmyslu.

XIV. KULTURA: tvořivá schopnost zvládnout budoucí svět

Pojem kultura v sobě zahrnuje široké spektrum stavu, jehož společnost dosáhla. Jde nejen o oblast umění, ale i o ekologii, krajinotvorbu, urbanistiku, stupeň všeobecného vzdělání, ustálené společenské zvyky a morální kodexy. V těchto souvislostech je kultura podmínkou tvořivé schopnosti zvládnout budoucí svět. Ručitelem zachování a rozvoje kulturních hodnot musí zůstat stát.

Je na vládě, aby stanovila, které instituce a zařízení jsou nezbytné pro zachování základních kulturních hodnot společnosti. Jde zejména o Ústav památkové péče, vybavený příslušnými pravomocemi, Národní muzeum a další muzea celostátního významu i význačné památníky minulosti, k nimž patří například archeologické areály upravené jako muzea, skanzeny apod. Jde o Národní galerii a další galerie obdobné důležitosti, o Státní knihovnu a vybrané knihovny jí na roveň postavené, o Českou filharmonii a jiné.

Odmítáme přímé řízení těchto institucí státem. Statut kulturních institucí a nadací musí být nutně vymezen zákonem o neziskových organizacích a jejich financování prostřednictvím nadací pro ně ustavených.

Nadace a neziskové organizace by čerpaly finanční prostředky ze tří zdrojů:

- ze státního rozpočtu, z výnosu daní obyvatel (účelové dotace a zvýhodnění daňového zařízení sponzorských subjektů),
- z obecních rozpočtů,
- ze sponzorských darů.

Nadace by rozhodovaly o rozdělování finančních prostředků pro potřeby s ní spojené neziskové organizace. Jejich rady by byly složeny z od-

borníků, ze zástupců Ministerstva kultury a Min. financí (kteří by měli ovšem jen poradní hlas) a ze zástupců profesních organizací, jež by se odborně a svými zájmy k nadaci upínaly.

Není možné ponižovat profesní sdružení umělců na úroveň pouhých zájmových sdružení občanů.

Uvědomujeme si rozdílnost a často nesouměřitelnost podpory různých oblastí kultury. Příkladem může být zvláště památková péče, nyní mimořádně ohrožená. Udržování a renovace památkových objektů, lokalit a jader historických měst předpokládá odbornou projektovou přípravu a vysokou kvalitu řemeslných prací podmínněnou vzděláním v oboru uměleckých řemesel. Obojí znamená vysoké investiční náklady, které mohou a budou převyšovat kapitálové možnosti majitelů památkových objektů, takže hrozí chátrání. Zákon musí stanovit mimořádné pravomoci památkářů a registrace památek.

Navrhujeme, aby se v obcích a městech majících kolem 10 000 obyvatel ustavil při městských zastupitelstvích poradní orgán - kulturní výbor - složený ze zástupců předních kulturních, osvětových a vzdělávacích institucí. Při městských zastupitelstvích by měly být zřízeny nadace pro rozvoj místní kultury.

Zmíněné kulturní nadace by podporovaly ty akce, jejichž uskutečnění nezaručuje zisk, např. koncerty vážné hudby, podporovaly by činnost místních knihoven, přispívaly na provoz městských divadel, regionálních hudebních těles, pomáhaly finančně místním hudebním sdružením, ochotnickým spolkům různých žánrů, místním muzeím a galeriím apod.

Veřejnoprávní televize je povinna se ve svých programech zaměřovat na nepochybné kulturní hodnoty. Propagovat je, upozorňovat na významná díla české kultury, o těchto dílech hovořit s jejimi tvůrci, a to ze všech uměleckých odvětví. Vyvolávat a udržovat zájem veřejnosti o hodnoty české kultury i ve vzdělávacích a diskusních pořadech, vracet se k jejím pramenům, mapovat ji

od nejstarších dob až po dnešek. Upozorňovat na kontinuitu evropské kultury a na to, jak se začlenila do české kultury a česká kultura do ní, a zpochybňovat orientaci na hodnoty pouze komerční. Ve veřejnosti by tento trend posilil povědomí o hodnotách skutečné kultury.

XV. SPORT A TĚLOVÝCHOVA: organická součást života společnosti

Vědome si sociálního, ekonomického i politického významu tělovýchovy a sportu, považujeme za nezbytné vytvářet optimální podmínky pro tuto organickou součást života občanů v moderní společnosti. V návaznosti na obsah Evropské charty sportu, kterou přijaly orgány Rady Evropy, chceme v plně šíři podporovat finančně i organizačně na úrovni orgánů státní správy a samosprávy především aktivity realizované členy občanských sdružení, jako jsou např. ČSTV, Sokol, DTJ, ČOV atd.

Prostřednictvím svých zástupců v Parlamentu České republiky podpoříme legislativní změny, jež budou zárukou odpovídajícího ekonomického zabezpečení sportovní reprezentace státu a dalšího rozvoje mládežnického i výkonnostního sportu.

V konkrétní podobě půjde v prvé řadě o novelizaci některých ustanovení zákona o dani z příjmu právnických i fyzických osob týkajících se úhrnné hodnoty darů, kterou lze odebírat ze základu daně a o posílení příslušné rozpočtové kapitoly Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky.

Dotační politiku státu a obce je nezbytné zaměřit i na údržbu a modernizaci stávajících tělovýchovných zařízení resp. výstavbu nových sportovních objektů sloužících široké veřejnosti.

XVI. BEZPEČNOST: boj proti zločinnosti

Kriminalitu chápeme jako společenský jev, který má také společenské příčiny, nejen příčiny individuální. Proto se nelze soustředovat jen na represivní opatření, ale je nutno vycházet z komplexu opatření, zvyšujících sociální odpovědnost státu za občany vůbec a jejich bezpečnost zvláště.

Jednou z hlavních příčin majetkové kriminality je okolnost, že peníze získané trestnou činností mohou sloužit a také slouží jako kapitál. Budeme usilovat o omezení tohoto druhu kriminality, o kontrolu a zprůhlednění kapitálových toků tak, aby co nejvíce omezila možnost vstupu špinavých peněz na kapitálový trh.

Nejde o opatření, namířené proti bohatým, ale proti nepočitým. Obnovení kontrolních mechanismů, neuvaženě zrušených za účelem divoké privatizace, povede k posílení právní jistoty všech občanů.

K hlavním příčinám ostatních druhů kriminality patří neúcta k právu vůbec, neúcta k právům druhých, bezohledné prosazování individua a jeho zájmů a poprání vyšších společenských zájmů, všeobecný pokles morálky, prudké snížení životní úrovně velkých skupin obyvatelstva, kterým není nabízena reálná sociální perspektiva.

Tyto příčiny budeme řešit postupně a v širokém komplexu, ve spolupráci se všemi politickými subjekty.

Oprávně tvrdíme, že prevence se musí opírat o sociální, bytovou, rodinnou a školskou politiku, jakož i záměry v oblasti zaměstnanosti, kvalifikace a rekvalifikace pracovních sil.

Určité druhy zákonů, zejména zákony trestní, zákony o policii, zákony o justici, nemohou být výrazem politické vůle momentálně vládnoucího uskupení, ale musí jít o výraz politického konsen-

zu v zájmu celé společnosti. Proto v legislativní činnosti bude sociální demokracie usilovat o zkvalitnění těchto zákonů tak, aby mohly být akceptovány a dodržovány celou společností.

Systém pravomocí a kompetencí uvnitř politických složek je třeba přizpůsobit úkolům, které má policie plnit v boji se zločinností.

Nižší, zejména okresní složky policie, musí být odpovědné a mít odpovídající pravomoci k represe zločinu nepřesahujícího územně ani organizačně hranice okresu.

Naopak na úrovni centra musí existovat dostatečně pružné pátrací a analytické skupiny, které budou reagovat na organizovaný zločin, který je regionálně, často internacionálně propojen a jehož nahodilé vypátrání v pohraničním okrese nemůže znamenat, že z procesních důvodů bude řešení problému celé zločinecké sítě svěřeno okresní složce. Organizace policie musí být alespoň na stejném stupni jako organizace jejího protivníka v tom kterém konkrétním případě.

Samotná policie by měla tvořit vysoce odborný a politicky neutrální aparát, který by byl prostřednictvím ředitele odpovědný ministru vnitra. Proto by bylo vhodné zprůhlednit finanční zajištění policie.

S ohledem na omezené pravomoci obecní policie a omezené možnosti financování ze strany obcí chceme umožnit, aby namísto zřizování obecní policie mohly obce smluvně zabezpečit se státní policií a finančně přispět na zvýšení tabulkového počtu míst státní policie, přičemž by šlo o místa trvale určená ke službě v příslušné obci.

Budeme usilovat o zlepšení možnosti resocializace vězňů. Za tím účelem je nutno podporovat výstavbu několika dalších nápravných ústavů tak, aby byly zajištěny možnosti včasného nastupu výkonu trestu a odstraněna přeplněnost vazebních věznic.

Důležité je pracovní zařazení odsouzených, které je v současné době velice nízké. Práci je

nutno považovat za jeden ze základních předpokladů resocializace.

Justice je slabým článkem systému státní moci. Pomalost vymáhání oprávněných nároků před civilními soudy velmi často vede k těm druhům kriminálního chování, které dále oslabují morálku ve společnosti, ať již jde o vymáhání nároků vydírání, neetické chování pronajímatelů domů a na opačné straně nájemníků atd.

Současně se spravedlnost stává stále méně dostupnou pro chudší vrstvy obyvatelstva (zvyšování soudních poplatků, drahá profesionální právní pomoc a nedostatečný systém zajištění bezplatné nebo levnější kvalifikované právní pomoci).

Tím, že budeme usilovat o zvýšení autority soudů a počtu soudců tím, že budeme usilovat o zvýšení finančního ohodnocení soudců, zvyšování jejich prestiže a autority m.j. tím, že budeme prosazovat věkový cenzus nejprve 30, později 35, popř. 40 let a předchozí praxi v oblasti vyšetrování, státního zastupitelství, advokacie nebo pedagogické činnosti na vysoké škole tak, aby s postavením soudce byla spjata jeho vysoká lidská, odborná, profesionální a mravní úroveň.

Okleštění pravomocí státního zastupitelství a zrušení jediného objektivního orgánu, který mohl usilovat o dodržování zákonnosti obecně, nikoli v zájmu některého z účastníků, považujeme za chybu. ČSSD bude proto usilovat o reformu státního zastupitelství tak, aby některé pravomoci k prosazování zájmu státu nebo i jednotlivých občanů byly tomuto orgánu navráceny.

Současné práce na reformě trestního zákonodárství jsou neuspokojivé a málo koncepční. Budeme usilovat o to, aby reforma trestního práva hmotného i trestního procesu jasně vymezila okruh činů, na něž je nutno reagovat tvrdší represí a okruh činů, které je možno řešit mírnějšími způsoby.

Proto za nedílnou součást reformy pokládáme i reformu správního trestání, zavedení profesio-

náležitých policejních nebo přestupkových soudů s možností ukládat krátkodobé tresty odnětí svobody, vykonávané na obecní úrovni, vikendových trestů, školení, veřejně prospěšných prací atd.

Pokud jde o trestní proces, budeme usilovat o zvýšení úlohy poškozeného v trestním řízení a náležité zajištění jeho nároků. Současně budeme usilovat o státní garance a podporu takových dobrovolných institucí, jako je "Bílý kruh bezpečí", nadace "Drop-in" a jiné, které na dobrovolné úrovni usilují o nápravu následků trestních činů a jejich prevenci.

Pokládáme za nezbytné, aby reforma trestního zákonodárství probíhala na základě široké odborné diskuse a byla výsledkem konsensu celého politického spektra. Pokládáme za žádoucí, aby o reformě a jejích aspektech byla pravidelně informována také veřejnost.

Za důležité pokládáme, aby byly zajištěny také lepší podmínky pro výběr přísedících, aby v trestním řízení byl znovu obnoven a posílen laický prvek v rozhodování soudů. Vzhledem k závažnosti problému kriminality, její represe a prevence, budeme usilovat o vytváření pružných koordináčních orgánů, málo početných, které budou na úrovni centra, ale i na úrovni okresů hodnotit situaci na úseku boje s trestnou činností a doporučovat příslušná opatření (obdobně jako např. komise pro bezpečnost silničního provozu).

Byla by zejména zapotřebí, aby tyto orgány měly k dispozici finanční prostředky, o jejichž využití v rámci prevence by mohly na příslušné úrovni svobodně rozhodovat. Chceme využívat zahraničních zkušeností z činnosti takovýchto orgánů, které se osvědčily např. ve Francii nebo v severských zemích.

XVII. OBRANA: záruka sebevědomého, suverénního státu

Jsme pro budování obrany a armády v souladu s Ústavou České republiky, vyžadující chránit národní zájmy v duchu občanství, humanismu a nedotknutelných hodnot lidské důstojnosti a svobody. Armáda se musí stát garantem naší nezávislosti, státní suverenity, územní celistvosti a klidného rozvoje země. Takto náročné pojednání vyžaduje, aby státní orgány, společnost, politické strany, územní orgány i občanská sdružení věnovaly brannosti, obraně a armádě neustálou pozornost.

Obranu a činnost armády je nutné co nejdříve zajistit předeším legislativně. Nestačí jen ústavní zákon o obraně a vojenská strategie České republiky. Je nutné vytvořit legislativní soustavu, kterou kromě zmírněného ústavního zákona tvoří zákon o armádě, civilní obraně, hospodářské mobilizaci, státních hmotných rezervách, některých služebních poměrech vojáků, z vojenské strategie vycházející směrnice pro obranu, koncepcie mobilizační infrastruktury, směrnice pro přechod do stavu branné pohotovosti, směrnice pro uvádění Armády České republiky do stavu branné pohotovosti a metodiky činnosti na hlavních místech řízení obrany a velení. Jen na tomto legislativním základě je možné dále budovat armádu funkční, poloprofesionální a řídící se principy státní politiky, konvenčně vyzbrojenou, která je schopná se organizovaně rozvinout na válečné počty a zároveň se podletit i na operacích mezinárodních sil.

Zajištění takových úkolů obrany, ozbrojených sil a armády je nemyslitelné bez aktivity, práv a povinností všech občanů, státních a samosprávných orgánů a právnických osob. A stejně tak bez strategického zájmu země stát se členem aliančních organizací kolektivní obrany demokratických států, předeším Západoevropské unie

a Severoatlantického paktu i dalších struktur koletivní a kooperativní bezpečnosti.

Vycházíme přitom z vědomí, že Česká republika nepovažuje žádný stát za svého konkrétního protivníka a nemáme vůči nikomu územní ani jiné požadavky, dáváme přednost politickým prostředkům před vojenskými.

Jsme však proti přezíravosti v bezpečnostních a ve vojenských otázkách, protože v Evropě je po skončení bipolárního napětí patrný nižší stupeň bezpečnostní stability, projevující se rozšířujícím se množstvím lokálních konfliktů, hrozících přerůst v regionální bezpečnostní ohrožení, a to zejména v oblastech etnického a nacionálního napětí. Česká republika musí být schopná této potenciální bezpečnostní ohrožení za pomocí bezpečnostních struktur čelit. Stejně tak musí být připravena zasahnut v případě nevojenských rizik a ohrožení, jako jsou průmyslové, životné a ekologické havárie a katastrofy.

Na základě těchto strategických úvah a obecných principů chceme především:

- usilovat o to, aby armáda byla budována na principech demokratické státnosti,
- zkvalifikovat kvalifikovanou demokratickou kontrolu armády, profesionalitu civilních představitelů armády, zvláště v oblasti strategického řízení, a eliminovat přímé stranické vlivy v armádě,
- zajistit odpovídající výši rozpočtu vzhledem k našim bezpečnostním rizikům, stavu infrastruktury kasáren a zaostávání vyzbrojování,
- prohloubit humanizaci vojenské služby a demokratizaci armády, nastoupených v letech 1990 – 1992, od nichž se v dalším období zcela zjedně ustoupilo, (Humanizaci armády spatřujeme především ve vytvoření lepších podmínek k výkonu vojenské služby a v rozvoji sociálního řízení. Demokratizaci armády spatřujeme v prohloubení participace na řízení, zvláště v koncepčních rozhodovacích procesech.),
- zastavit neřízený personální proces, zvýšit sociální jistoty vojáků z povolání a zajistit

kvalifikovanou transformaci vojenského školství přípravu nové generace vojenských profesionálů,

- zajistit optimální rozvoj vojenské vědy a výzkumu,
- zkvalitnit občanskou a vojenskou přípravu, duchovní službu, výchovu a výcvik, aby byla zastaven pokles bojeschopnosti a zvýšila se její úroveň,
- vymýcovat z armády šikanování a snížit vysokou míru trestnosti vojáků,
- prohloubit informovanost o činnosti armády a její smysluplné existenci, která zjevně poklesla, což se mj. projevilo v poklesu důvěry občanů v armádu,
- podporovat integraci do evropských bezpečnostních a vojenských struktur, aniž by to vedlo ke zvýšení našeho bezpečnostního ohrožení a zhoršení vztahů se sousedy a dalšími evropskými státy.

XVIII. SVOBODA OBČANA: za demokratický právní stát

Ideu demokratického právního a sociálního státu, jak je konkretizována Ústavou České republiky, Listinou základních práv a svobod a přijatými mezinárodními chartami lidských práv, považujeme za organické vyústění sociálně demokratických snah o spojení *západoevropský chápaného socialismu s demokracií a za nejúčinnější bariéru proti recidivám autokratismu a totalismu.*

Základní principy demokratického právního státu, jako jsou: děla moci, parlamentní kontrola vlády, kontrola ústavnosti zákonů ústavním soudem, zákonost státní správy, nezrušitelnost a nezadatelnost základních práv a svobod člověka a občana, politický pluralismus a občanská společnost jako výlučný zdroj legítimitity státní moci, uznáváme za prioritní kritéria fungování a zkvalitňování ústavně právního pořádku. Kritiku

a reformu ústavních institutů a procedur opravňuje jen potud, pokud jsou motivovány snahou o naplnění a zdokonalení těchto základních principů.

Aby principy a požadavky demokratického právního státu mohly být důsledně uplatňovány, budeme

- věnovat soustavnou péči tomu, aby právní řád odpovídal principům vyjádřeným v Ústavě, Listině základních práv a svobod a dalších ústavních zákonech tvořících ústavní pořádek a mezinárodních smlouvách o lidských právech a základních svobodách,
- prosazovat respektování a dodržování základních hospodářských, sociálních a kulturních práv jako neodmyslitelné součásti komplexu základních práv,
- zkvalitnit legislativní proces tak, aby nedocházelo k neustálým novelizacím, aby právní předpisy byly jasné, přesné a přehledné a aby právní řád zabezpečoval právní jistotu; nepřipustit vydávání zákonů působících zpětně; nedovolit další rozšiřování zákonních důvodů navracení majetku,
- jednat řád Parlamentu musí vycházet z principů pluralitní parlamentní demokracie, respektovat zásadu poměrného zastoupení při obsazování parlamentních funkcí a stanovit přesná pravidla zákonodárného procesu,
- právní prostředky ochrany subjektivních práv a vymáhání právních nároků musí být účinné, vést k prosazování spravedlnosti bez průtahů; snadno přístupné i chudším vrstvám obyvatel; k tomu je mj. nutno uzákonit instituci ombudsmana (mluvčího práv občanů),
- právní úprava musí zámezovat veškerou libovouli při rozhodování ve veřejné správě (o privatizaci, dotacích, daňových úlevách, dispozicích se státním majetkem); zavést účinnou vnější kontrolu ve státní správě i územní samosprávě, postihující případy nezákonitého zvýhodnění na úkor veřejného zájmu; mimo jiné je nutno zřídit finanční prokuraturu,

• podporovat uplatnění územní, zájmové, profesní aj. samosprávy a podílení občanů na správě veřejných věcí,

• zajistit odbornost veřejné správy; omezit možnost působení úředníků stanovených kategorií v politických stranách; posílit soudcovskou nezávislost na výkonné moci konstituovaním rad soudců, na jejichž návrh by soudci měli být jmenováni a které by měly vykonávat i další působnosti ve správě soudnictví,

• zákon musí zamezit zneužívání oprávnění a informací jak ústavními činiteli, tak funkcionáři a úředníky veřejné správy, upravit neslučitelnost výkonu jejich funkcí s jinými funkcemi a činnostmi, které by mohly ovlivnit působení orgánů veřejné moci v neprospech veřejného zájmu; rádně upravit obsah a rozsah státního a služebního tajemství; současně přijmout zákonou úpravu podmínek a provádění ústavní povinnosti státních orgánů a orgánů územní samosprávy poskytovat přiměřeným způsobem informace o jejich činnosti.

Sociálně demokratické strany, ať již ve vládním nebo opozičním postavení, nikdy neusilovaly o to, získat moc násilnými, nedemokratickými prostředky, ale pouze prostřednictvím svobodných voleb. Na rozdíl od extrémně levicových nebo extrémně pravicových režimů, sociálně demokratický režim nebyl nikdy spojen s žádnou formou totality a vždy byl naopak jejím důsledným odpůrcem. Jsme hrdi na to, že na tuto slavnou tradici může navázat i Česká strana sociálně demokratická.

Ka Ti

TISK

PUBLIKACÍ
BROŽUR
LETÁKŮ
PROSPEKTŮ
PLAKATŮ
TISKOPISŮ
SPECIÁLNÍCH TISKOPISŮ
PRO LÉKAŘE
DOPISNÍCH PAPIRŮ
VIZITEK
POTISK DOPISNÍCH OBÁLEK

SAZBA, LITOGRAFIE,
KNIHAŘSKÉ ZPRACOVÁNÍ
REKLAMNÍ FOTOGRAFIE
GRAFICKÉ NÁVRHY

PRODEJ KANCELÁŘSKÝCH a ŠKOLNÍCH POTŘEB

Provoz: Dolní Břežany Praha-západ
Telefon - fax: 02/ 47 22 003, 42 63 23

Prodejna:
Veletržní 6, 170 00 Praha 7

Vytisknuto na recyklovaném papíru

NOVÝ CÍL

Vážení zákazníci,

akciová společnost **NOVÝ CÍL** nabízí komplexní služby v oblastech propagace, reklamy, ediční činnosti, realit, v organizačním a ekonomickém poradenství, překladatelské a tlumočnické oblasti, pronájmu strojů a zařízení a v investiční činnosti.

Výhodou naší akciové společnosti je kvalitní a rychlé zpracování všech zakázek a to bez rozdílu jejich složitosti a rozsahu.

Akciová společnost **NOVÝ CÍL** se zabývá i tvorbou výrobou a distribucí bibliografické databáze účetních, daňových a ekonomických informací včetně jejich aktualizace pod obchodním názvem

EASY MON

Databáze je určena daňovým poradcům, auditorům, komerčním právníkům, účetním, pracovištěm finančních orgánů a orgánů státní správy, podnikatelům a vedoucím pracovníkům firem.

Obsahem databáze jsou např.: texty nejdůležitějších daňových zákonů, daňové pokyny, celní zákon, zákon o účetnictví, souvztažnosti účetní osnovy, cestovní náhrady, personalistika a soubor znalostí čerpaných z různých periodik ekonomického zaměření.

Umožňuje vyhledávat informace podle témat, klíčového slova či autora.

Databáze pracuje v prostředí FAND verze 2.2 pod operačním systémem MS DOS 3.3 a výším. Program se vyznačuje jednoduchou a příjemnou obsluhou i na nejjednodušších počítačích, je operativní a praktickou příručkou všech podnikatelů.

(Cena 8.750 Kč bez DPH)

V případě Vašeho zájmu o naše služby (včetně objednávek databáze) je možné naši firmu kontaktovat na adresu:

NOVÝ CÍL a.s.

Hybernská 7, 110 00 Praha 1

fax : 02 / 24 22 31 67 , tel.: 02 / 24 22 57 59